

Mihai Dăncuș

צום א"י'קו אנדענק

פאר ד'קרבנות

פונעם אינזר'שן פאשיזם

אין אוישוויץ

Evreii din Maramureș

Muzeul Culturii evreiești din Maramureș

Casa Memorială Elie Wiesel

1941

english
français
română

Sighetul Marmăției

<https://biblioteca-digitala.ro>

Mihai Dăncuș

Evreii din Maramureș

~ ~ ~

**Muzeul Culturii evreiești
din Maramureș**

~ ~ ~

Casa Memorială Elie Wiesel

Sighetul Marmăției, 2006

Muzeul Maramureșului

<https://biblioteca-digitala.ro>

Coperta 1 - Elie Wiesel într-un moment de reculegere la
Monumentul Holocaustului din Sighetul Marmăției (1984)
foto: Mihai Dăncuș

ISBN: 10-973-0-04545-3
13-978-973-0-04545-1

© Toate drepturile rezervate Mihai Dăncuș

Motto:

„... Dacă cineva intră în acest muzeu și spune: Acum știu cum a fost viața evreiască din Sighetul dinainte de tragedie, nu este bine. Dacă însă cineva intră în acest muzeu și spune: Aș dori să aflu cine erau oamenii care locuiau în această casă, ce făceau dimineața după ce se trezeau și seara înainte de a se duce la culcare? Oare le era teamă să iasă pe stradă de Crăciun? Ce relații aveau cu vecinii creștini și de ce au fost condamnați cu toții la moarte? Dacă cel care a vizitat muzeul va încerca să caute răspuns la aceste întrebări în cărți, să afle mai multe discutând cu oamenii, cu bărbații și femeile din acest oraș și din alte orașe și sate, atunci mai există o speranță”.

Elie Wiesel

Texte de prezentare și texte istorice:

dr. Mihai Dăncuș

Culegere computerizată:

Nicoleta Nemeș

Fotografii: M. Dăncuș, I. Béres, V. Chiș, V. Rozsnyai

și din colecțiile Comunității evreilor din

Sighetul Marmăției și ale Muzeului Maramureșului

Traduceri: limba engleză: Petre Gantz

limba franceză: Mariana Ona

Lucrare apărută sub egida Muzeului Maramureșului

Grafică și design: ASKA GRAFIKA s.r.l.

Tipărit la: ASKA GRAFIKA s.r.l.

435500 Sighetu Marmăției, str. Izei nr. 6

tel/fax: 0262 - 312915,

e-mail: aska@clicknet.ro

The Jews of Maramures
The Museum of the Jewish Culture of Maramures
Elie Wiesel's Memorial House

The house where Elie Wiesel was born
<https://biblioteca-digitala.ro>

The Elie Wiesel Museum House

Our endeavours to represent the Jews of Maramures in the Museum of Sighet have started as in the period between 1972-1974, when the specialist in muzeography Mihai Dăncuș planned the Theme of the Maramures Village Museum.

The factual representation of the Jews within the village museum is made on bases of the theme elaborated in 1972. Since a couple of years we succeeded to restore and to arrange within our museum a XIX-th century house, which was moved into the museum and belonged to the Drimer family in the commune of Barsana (handicraftsmen and merchants), a house that used to host the rabbi when he was to hold service in the communal Synagogue. We also have another restored house of a "shepherd-farmer Jew" from the commune Poienile Izei, which is under arrangements of its interior.

We do consider as an important thing to point out that the Jewish population, after settling down in the villages of Maramures, have started relations with the native population, and many times they took up the traditional occupations of Romanians, and even elements of their folk dressing. Mention also must be made about the «Êkasher sheepfolds» in the Mountains of Rodna and the Maramures Mountains, where the "head shepherds" were always Jews.

* * *

The year 1986 brings us the good news of awarding the Nobel Peace Prize to professor Elie Wiesel, our fellow townsman, Son of Sighet. Starting since the month of February 1987 and further on along the coming years the director of the museum Mihai Dăncuș took the necessary steps to approached the local and central authorities to decree the house in which the Nobel Laureate Elie Wiesel

The presence of the Jews in the villages of Maramures according to the census of 1910, 1930, 1992

Localities	Austro-hungarian census from 1910	General census from 1930	General census from 1992
<i>Bârsana</i>	510	413	2
<i>Bocicoiel</i>	42	53	-
<i>Botiza</i>	213	116	-
<i>Cuhea</i>	450	319	-
<i>Dragomirești</i>	671	737	-
<i>Glod</i>	237	218	-
<i>Ieud</i>	410	285	-
<i>Nănești</i>	86	74	-
<i>Oncești</i>	152	106	-
<i>Poienile Glodului</i>	185	148	-
<i>Rozavlea</i>	775	722	-
<i>Săcel</i>	574	627	-
<i>Săliștea de Sus</i>	465	-	-
<i>Slătioara</i>	157	-	-
<i>Strâmtura</i>	357	357	-
<i>Șieu</i>	440	324	-
<i>Văleni</i>	81	62	-
<i>Berbești</i>	568	515	-
<i>Bocicoiul Mare</i>	1163	286	-
<i>Breb</i>	203	157	-
<i>Budești</i>	447	393	-
<i>Călinești</i>	134	148	-
<i>Câmpulung la Tisa</i>	336	316	-
<i>Cornești</i>	14	-	-
<i>Coștiui</i>	19	15	-
<i>Crăcești</i>	124	90	-
<i>Crăciunești</i>	1330	889	-
<i>Desești</i>	121	90	1
<i>Ferești</i>	510	31	-
<i>Giulești</i>	510	176	-
<i>Hărniciești</i>	105	63	-
<i>Hoteni</i>	10	5	-
<i>Lunca</i>	197	39	-
<i>Ocna Șugatag</i>	111	169	2
<i>Remeți</i>	340	399	-
<i>Rona de Jos</i>	404	477	-
<i>Rona de Sus</i>	539	410	-
<i>Sarasău</i>	214	194	-
<i>Sat Șugatag</i>	59	89	-
<i>Săpânța</i>	1134	998	-
<i>Sârbi</i>	117	90	-
<i>Teceu Mic</i>	874	41	-
<i>Vad</i>	163	155	-
<i>Valea Porcului</i>	32	17	-
<i>Virișmort</i>	108	98	-
<i>Bistra</i>	265	303	-
<i>Borșa</i>	2260	2427	-
<i>Leordina</i>	300	314	-
<i>Moisei</i>	1098	1201	-
<i>Petrova</i>	622	651	-
<i>Poienile de sub Munte</i>	1005	726	3
<i>Repedea</i>	234	220	1
<i>Ruscova</i>	1074	1032	-
<i>Valea Vișeuului</i>	61	75	-
<i>Vișeu de Jos</i>	563	600	-
<i>Vișeu de Mijloc</i>	466	527	-
<i>Vișeu de Sus</i>	3201	3721	6
<i>Sighet</i>	7981	10075	33
<i>Suburbia Iapa</i>	554	457	-
TOTAL	34.579	33.779	48

was born, as a "museum house", suggesting the presentation of his personality as well as the social and cultural life of Jews in Maramures. Unfortunately our endeavours failed.

The house in which Elie Wiesel was born is situated in Dragos Voda street, on the corner with Tudor Vladimirescu in the municipality of Sighetu Marmatiei. It is typically made like most Transylvanian and Central European burgh houses of the end of the XIX-th century and the beginning of the XX-th century, both generally by its architecture and its interior arrangement.

The building, along the years and especially in the last period has suffered degradations and changes which required very urgent repairs. Immediately after the house was transfered into the custody of the Museum we elaborated a project of restoration which pointed at bringing back the house to its initial shape. But administrative red tape has delayed the achievement of the project.

By the end of year 2000, through interventions of the Maramures Museum of Sighetu Marmatiei (director Mihai Dăncuș) and the Romanian Cultural Foundation (president Augustin Buzura), a Government Decision has been obtained by which the first amounts were allotted for mending the roof.

In the next year following the interventions of the Presidency and the Ministry of Culture more substantial funds are obtained and the restoration and turning it into a museum are solved.

Based on the theme of the director of the Maramuresan Museum Mihai Dăncuș the project of museal arrangement is carried out. From the very beginning we must mention that our approach as a theme was to present Elie Wiesel's personality as a son of Sighet and of the tragedy of the Jewish Communities of Sighet

and Maramures in a synthesis, in a way permitted by the space and our a that was deported in its totality .

We do thank Mr. Professor Elie Wiesel and his distinguished family for offering us the opportunity to achieve this desideratum in His house.

So, here is a succinct presentation of the Museum House.

In the entrance hall we have a general presentation of the house itself and of the Nobel Prize Laureate Professor Elie Wiesel, who was born here. The rooms of the house are in fact an open circuit.

The museal exhibition begins in the first room which contains furnitures of the time, paintings (that once belonged to Jewish families from Sighet, and even houses). We tried to render here the atmosphere of the epoch of Elie Wiesel's childhood, starting with the first room.

The second room highlights Elie Wiesel's personality through specific means, through his works (more than 30 volumes), exhibited in bookcases and show cases. A corner has been restored here with a working table, private spaces of prayer and meditation. We also have here on special panels a biographical presentation, and the photos of Elie Wiesel's visits in Sighetu Marmatiei as well as of his meetings with members of the local community and officials.

The third room presents the consequences of the act of 30 August 1940 - the Vienna Dictatum - which led to the incorporation of Maramures and of Northern Transylvania. The main cences of the population of Maramures are graphically presented with the specific note on the presence and evolution of Jews within different communities. By photos, documents, objects and other evidences a presentation is made on establishing the ghettos and the great tragedy of deporting the whole

Jewish community from Sighet and from Maramures- the Holocaust.

The fourth room contains aspects of the social and religious life of Jews from Sighet and the localities of the historic Maramures. Documents from the National Archives, exhibited here for the first time, make the proof of the presence in great numbers of Jews ever since the XVIII-th century in the Maramures communities. The show cases contain ritual objects, old prayer books, other evidences of daily life. You will also find here the proofs of relations between the native communities, personalities of administration and the groups of Jews who came here along the historical times. A map, by special graphical signs, offers a synthesis of the presence of Jews in all the communities of Maramures from a diachronical and a synchronical perspective.

The last room contains aspects of cultural relations. We may see here other personalities of the Jewish community from Sighet, whom Elie Wiesel once knew and has protected and helped in their becoming known nationwide and internationally: Hari Maiorovici, Ludovic Bruckstein, Vasile Kazar (of those graphic arts we exhibit some works) and the writer Hedi Fried born in Sighet and who donated an important number of family photos.

We will also find here informations concerning the places and monuments, landmarks of the historical past of Jewish communities in Maramures.

The courtyard of the house has been especially arranged as a place of rest, remembrances and meditation.

Some Biobibliographical References

Elie Wiesel was born in Sighet in the year 1928. Here he spent his childhood in the middle of the Jewish community. On the 30th of August 1940, following the Vienna Dictatum, Maramures and a great part of Transylvania were abusively incorporated into Horthy's Hungary. The Hungarian occupants, zealously carried out the Hitlerite orders. Thus in the spring of 1944 the child Elie Wiesel together with his whole family and the other Jews from Sighet and Maramures (over 38,000) were deported by the Horthyites and Nazis to the death camps.

The young teenager will be marked for the whole rest of his life by the unimaginable crimes and horrors that went on in the camps of Auschwitz, Birkenau, Bunchenwald ...

As a survivor of the Holocaust, Elie Wiesel settles down for a few years in Paris, after which he leaves for good to the United States of America, to New York. In the year 1949 he becomes a correspondent to the Israeli daily newspaper Yediot Aharonot, and since 1957 he contributes to the Jewish Daily Foreward. His literary talent and his artistic thrill would burst out. In 1956 he makes his debut with the novel "Und die Welt hot geschivingn" ("And the World Remained Silent") later after two years translated into French with the title "La Nuit", its foreword being signed by the great french writer Francois Mauriac. With this Elie Wiesel starts his series of tens of books and publications. This, along with his whole activity and work are dedicated to this breath-taking moral seism called the Holocaust.

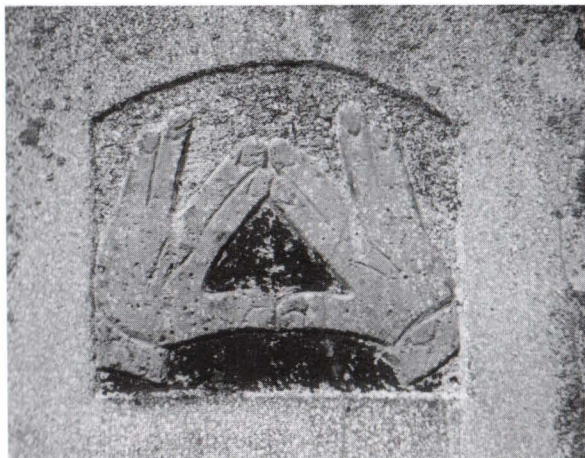
In the year 1976, the United States of America were celebrating 100 years since placing the Statue of Liberty in New York Harbour (the statue was a gift from France). On this occasion President Reagan has decorated with the Gold Medal 12 American personalities, immigrants to the United States. Among them was Elie Wiesel, whose name

by the other 11 were engraved on the Statue of Liberty. Wiesel is also the receiver of the Gold Medal of the American Congress, the highest distinction awarded by the U.S.A.

For his outstanding world-known activity, Professor Elie Wiesel receives a series of distinctions and titles: 55 universities have awarded him the title of Doctor Honoris Causa, among which Yale University, Appointed Professor of Humanistic Sciences at the University of Boston, Laureate of the Bordin Prize awarded by the French Academy, of the Prize of the City of Paris, of the Medicis Prize, of the International Literary Prize for Peace awarded by the Royal Academy of Belgium, Chairman of the Memorial Council of the Holocaust. As a corollary, in the year 1986, Elie Wiesel is awarded the Nobel Prize for Peace, the highest and most cherished distinction.

A great speaker, writer and pedagogue, Elie Wiesel is also a talented musician. One of his world-known works is the oratorio entitled "Song of Hope".

Some of the most important books of Elie Wiesel:

Nigh (Hill and Wang 1958; 2006;)

Dawn (Hill and Wang 1961; 2006)

Day, previously titled "The Accident" (Hill and Wang 1962; 2006)

The Town Beyond the Wall (Atheneum 1964)

The Gates of the Forest (Holt, Rinehart and Winston 1966)

The Jews of Silence (Holt, Rinehart and Winston 1966)

Legends of our Time (Holt, Rinehart and Winston 1968)

A Beggar in Jerusalem (Random House 1970)

One Generation After (Random House 1970)

Souls on Fire (Random House 1972)

Night Trilogy (Hill and Wang 1972)

The Oath (Random House 1973)

Ani Maamin (Random House 1973)

Zalmen, or the Madness of God (Random House 1974)

Messengers of God (Random House 1976)

A Jew Today (Random House 1978)

Four Hasidic Masters (University of Notre Dame Press 1978)

Images from the Bible (The Overlook Press 1980)

The Trial of God (Random House 1979)

The Testament (Summit 1981)

Five Biblical Portraits (University of Notre Dame Press 1981)

Somewhere a Master (Summit 1982)

The Golem (Summit 1983)

The Fifth Son (Summit 1985)

Against Silence (Holocaust Library 1985)

Twilight (Summit 1988)

The Six Days of Destruction (Paulist Press 1988)

A Journey of Faith (Donald I. Fine 1990)

From the Kingdom of Memory (Summit 1990)

Evil and Exile (University of Notre Dame Press 1990)
Sages and Dreamers (Summit 1991)
The Forgotten (Summit 1992)
A Passover Haggadah (Simon and Schuster 1993)
AH Rivers Run to the Sea: Memoirs, Vol. I, 1928-1969
(Knopf 1995)
Memoir in Two Voices, with Francois Mitterrand (Arcade
1996)
And the Sea is Never Full: Memoirs Vol. II, 1969 (Knopf
1999)
King Solomon and his Magic (Greenwillow 1999)
Conversations with Elie Wiesel (Schocken
2001) ✓
The Judges (Knopf 2002)
Wise Men and Their Tales (Schocken
2003)
The Time of the Uprooted (Knopf 2005)

Short History about Jews in Maramures

About the existence of Jewish communities in Maramures we may speak ever since the Medieval Age. Later, in the year 1691 the banning by limitation is registered for the Jews settled in the County of Maramures, which is a proof of their existence in these areas. In the year 1709 the existence of Jews is certified in Borsa. The urban census of the year 1728 registers 9 Jews, six on the left and three on the right bank of the river Tisa. In this period the Jews did not have any rights of ownership. For their stay, they used to pay taxes of tolerance to the noble land owners.

In the year 1773, the Jews of Sighet have required emperor Josef II permission to build a synagogue, for which they have got the approval in the year 1780. Documents of those times register for the year 1787 the existence of 1214 male Jews, and in 1904 there were already 2448 male Jews and 682 married women. By 1905, a total of 4976 souls were registered.

The Jews did not settle only in one locality but they stayed to live both in urban and rural areas, thus they could be found in great numbers in all the villages of Maramures, as well as in the towns. During the inter-wars period in Sighet at a certain moment they were the majority of the population. In the year 1919 in Sighetu Marmatiei there were 14.000 Jews.

The Jews living in towns were merchants and handicraftsmen. Those in the villages, besides being the only merchants, have taken up the occupations of local Romanians, meaning that they became peasants with mixed households of the agro-pastoral type.

The great majority of the Jews in Maramures have come from tzarist Russia, where they were periodically chased in pogroms. They passed through the territories of Galicia and Bucovina all the way to Maramures where they

were accepted. The last great migration took place during World War I when they ran away from the Russians.

The census of 1930 registers in Maramures on the left side of the Tisa river 34.053 Jews.

After World War I, the profound changes in Europe have determined within the newly formed Romanian state similar favourable conditions of development in all fields. Democracy installed in Romania after 1918 offers other better perspectives of life to the Jewish communities on its territory. Thus, building of synagogues, schools and cultural establishments have been facilitated. The Jews of Maramures have become involved in the social and economical life of the area founding industrial businesses, import-export companies, also developing a flourishing commerce. Some of them were outstanding physicians, lawyers, teachers, men of science and culture.

During the fourth decade of the XX-th century the rising of fascism and other dictatorial regimes in Europe and in Romania have created an atmosphere of antisemitism and the implementation of discriminatory laws concerning the Jewish population, with reverberations in Maramures as well. Such anti-Jewish actions took place in Borsa.

The Vienna Dictatum (30th of August 1940) has had dramatic consequences both for the Romanian and the Jewish population in the area annexed to the Hungary of Horthy. After March 1944, when Hungary was occupied by Nazi Germany, the confiscation of goods, the deportation and incarceration of hundreds of thousands of Jews from the occupied zone into the death camps have begun. In April 1944 the first ghettos in Maramures were established in Sighet, Dragomiresti, Viseu de Jos, Berbesti, Borsa etc., and in the month of May from Sighet and its area over 38,000 Jews were sent by the Horthyite authorities to the death camps. Out of over 15,500 deported Jews from

Sighet only about 2,000 have come back.

The few Jews of Maramures, who have escaped from the death camps at the end of the war, have never found their families, relatives and friends and neither have they found their place in a society which had started to turn into a new type of totalitarian regime, thus pushing them into a new exodus.

The memory of the Jews is still vivid in the historic region of Maramures. By its important cultural segment of valuable monuments and historical sites, graveyards, synagogues, ritual objects, documents the Jewish culture of Maramures belongs to the national cultural patrimony as well as to the universal one.

Laudatio on granting the title of Citizen of Honour of the municipality Sighetu Marmatiei - by Decision of the local Council of the municipality Sighetu Marmatiei nr. 31, dated 22nd of July 1994.

The visit of Mr. ELIE WIESEL to our town is an honour and a reminder.

It is an honour because he is the Man who was born in Sighetu Marmatiei, who by his sufferings and his work, by the talents received from God and by his unshaken will has reached the highest peaks of the World's contemporary intellectuals.

Recognizing his work, the power of penetration into the human consciousness of this work, his qualities of a teacher, the highest academies and most famous universities grant him the highest titles. He is the Doctor Honoris Causa of Yale University, appointed professor of Humanist Sciences in Boston University, Laureate of Bordin Prize, granted by the French Academy, laureate of the Prize of the city of Paris, laureate of the Medicis Prize and of the international Prize granted by the Belgian Royal Academy.

His name is engraved with other 11 personalities of the highest rank on the Pedestal of the Statue of Liberty in New York, and the American Congress has granted him the Gold Medal.

A writer and a pedagogue, talented musician and speaker, ELIE WIESEL has dedicated his life for the noble causes of human liberty. His books, more than 18 that we know of, are testimonies over the centuries of life and sufferings, optimism and freedom, peace and quietness. All these, and his entire activity in the spirit of humanity have brought him the Nobel Peace Prize.

As I have said from the beginning, ELIE WIESEL's personality and his presence in Sighetu Marmatiei is honouring us and brings us memories of the past. Yes, his books, his speeches remind us the horrors committed by the "Civilized Europe" of mid XX-th Century against its own sons, it makes us remember that "man is a wolf to man" as the Latin saying goes and that nowadays more than ever mankind needs peace.

We do remember that we, the people living in this town must be dignified and proud of a son of these places, who has today become a son of this Earth.

So we hereby do suggest the Sighetu Marmatiei Municipal Council to grant the title of "Citizen of Honour" to the Man ELIE WIESEL.

Sighetu Marmatiei - 20th of July 1994

Mihai Dancus - Director of Maramures Museum

CHRONOLOGY

- **1199** - The first documentary attestation of Maramures (Al. Filipascu, The History of Maramures, Bucharest, 1940, p. 29).

At the beginning of the XIII-th century Jews are registered in Maramures with special rights granted by king Andrew III of Hungary.

- **1326** - The first written attestation of the locality Sighetu Marmatiei (Emlekkönyv Maramarossziget, 1892, p. 73).

- **1349** - Ioan, son of Iuga prince of the Romanians in Maramures and Nicolae, son of Petru make an appeal to king Ludovic in connection with the rights of Giula son of Dragus over the estates of Giulesti and Nires. (Maramures Diplomas, Maramures, Sziget, 1900, p. 28).

- **1352** - February 19. - Township privileges granted by Carol Robert to the four settlements of "royal guests" in Maramures (Visc, Hust, Teceu, Campulung) are extended also on Sighet by the diploma granted by Ludovic I king of Hungary (V. Belay, Maramaros megye tarsadalma es nemzetisegei, Budapesta, 1943, p. 25).

- **1397** - ... "villa nostra libera... Zygeth" ... belongs to the Dagosesti family (I. Mihalyi, Diplomas. p. 114).

- **1551** - Sighet has the right of holding fairs (State Archives, fund of Maramures County Prefecture, Presidential Acts of Vicecomit nr. 86/1888).

- **1556** - The Roman-Catholic Church is taken over by the Reformists/Calvinists together with the majority of its believers, this is also the time when the confessional school is started.

- **1659** - Emperor Leopold is granting the town the right of bearing a coat of arms (ure ox/bison head).

- **1676** - August 15. Trials chaired by the Maramures County in favour of some Jews who had been abusively dispossessed of their estates.

- **1691** - July 3. Powers providing bannings by limitation

of Jews settled in Maramures, a proof of their presence in the area (xxx, Sources and Testimonies Concerning Jews in Romania, Bucuresti, Ed. Hasefer, 1995, vol.I, p. 143).

- **1706** - A statistical review makes notice about the existence of 14 guilds.
- **1709** - August 30. The first attestation of the presence of Jews in Borsa. (xxx, Sources and Testimonies ..., Bucuresti, 1988, vol. II/1, p. 143)
- **1717** - Tartars plundered the wealths of the Sighetars hid in the Reformist / Calvinist church (in Borsa they had been defeated/annihilated).
- **1725** - July 13. A decision of the Maramures County Judgment Chair is taken concerning the expulsion of Jews from its territories within 15 days.
- **1728** - By census 9 Jews are registered: 6 on the right side and 3 on the left side of the river Tisa. (Al. Filipascu, History of Maramures, Bucuresti, 1940, p. 169).
- **1730** - The first Piarists appear led by Crisostom lay the foundations of the Roman-Catholic church and of the Piarist School, which is later attended by Romanian students as well.
- **1773** - Josef II is visiting the town and he makes a large donation for the school.
- **1780** - The Court of Vienna grants the right to the Jewish Community to build a synagogue. (Al. Filipascu, works, p. 169).
- **1782** - April 19. The Tailors' Guild is denouncing the Jewish tailors for reasons of competition. (xxx, Sources and Testimonies..., Bucuresti, 1990, vol. II/2, p. 242-243).
- **1783** - Jews are granted the right of settlement and commerce in the town.
- **1786** - Great Famine.
- **1787** - The census registers 1214 male Jews. (Al. Filipascu, works, p. 169).

- **1789** - May 13. A complaint is submitted by Jewish merchants towards the Royal Court of Poland against the customs authorities who persecute them. (xxx, Sources and Testimonies..., Bucuresti, 1990, vol. II/2, p. 340-341).
- **1799** - December 2. Jewish headsmen from the towns of Maramures County protest over their rights to judge. (xxx, Sources and Testimonies..., Bucuresti, 1999, vol. III/1, p. 288-289).
- **1804** - In Maramures there were 2448 male Jews and 672 married Jewish women. (Al. Filipascu, works, p. 169).
- **1805** - In Maramures there were 4976 Jews. (Al. Filipascu, works, p. 169).
- **1816** - On all public buildings the imperial banners have been mounted: the double headed eagle; the official language - German; the Chancellor's Office and County Congregation language - Latin.
- **1816** - October 31. Vadul Izei. Agreement is being reached by the representatives of the Maramures County Jewish Communities concerning the prerogatives and rights of the rabbi. (xxx, Sources and Testimonies..., Bucuresti, 1999, vol. III/1, p. 397-399)
- **1827** - March 26. Sighet . The Maramures County Court is banning rabbis from judging cases other than in matters of religion or divorce. (xxx, Sources and Testimonies..., Bucuresti, 1999, vol. III/1 p. 544-545).
- **1835** - 7650 Jews are registered. (National Archives, Branch of Maramures).
- **1840** - Census - 5908 inhabitants.
- **1848** - September 30. The peasants of Borsa tear down the Hungarian emblems from the Town Hall building and chase away the gendarmes.
- **1860** - December 13. Founding of the «ÊAssociation for the culture of the Romanian people of MaramuresÊ» is taking place at the suggestion of Iosif Man, Supreme Comit of Maramures in the County Congregation.

- **1870** - In Maramures there were 26,295 Jews. (National Archives, Branch of Maramures).
- **1889** - August 6. - The meeting of the Hungarian Historic Society takes place in Sighet. Ioan Mihalyi sustains with scientific argumentation the origins and the continuity of the Romanians in Maramures.
- **1900** - Statistics register 56,006 Jews, that is 18.08% of the whole population of Maramures County. (National Archives, Branch of Maramures).
- **1914** - October - Russian troupes get into Maramures and the population of Sighet is plundered.
- **1918** - November 22 - The Romanian National Council is being founded, with Dr. Vasile Chindris as chairman, prof. I. Biltiu Dancus as secretary and Lt. Florentin Biltiu Dancus as chief of the National Guards.
- **1919** - In Sighetu Marmatiei there were 14,000 Jews, (National Archives, Branch of Maramures).
- **1926** - On the occasion of the National Congress of Geography Teachers of Romania, which was held in Sighet, the ethnographic museum is opened and organized by G. Vornicu.
- **1928-1932** - Fischer Josef is taken as deputy in the Romanian Parliament.
- **1930** - The census registers 34,000 Jews, very many of them coming "in later years" from the territories of Russia. (National Archives, Branch of Maramures).
- **1932** - The Association of the Maramures printed press is founded. This is the period when many daily and weekly newspapers, cultural and literary magazines, etc. are printed.
- **1933-1937** - Smuk Mechel is representing Maramures in the Romanian Parliament.
- **1940** - The Dictatum of Vienna - Maramures is incorporated by Horthy's Hungary. This is also the year when Alexandru Filipascu's "History of Maramures"

appears.

- **1944** - April - The first ghettos are established in Sighet, Dragomiresti, Viseul de Jos.
- **1944** - May - The Jews in the area including Sighet are forced into ghettos and then deported to the death camps. From Sighet, out of approximately 15,500 deported Jews, only 2,000 have come back, among them being Elie Wiesel.
- **1944** - October 18. The town was liberated by the Soviet 40th Army. It is the time when the National Council is founded under the leadership of Ion Biltiu Dancus.
- **1945** - Maramures is incorporated to Subcarpathian Ukraine following the diversion organized by Ivan Odoviciuc. After a short time, due to the actions of the Maramures peasantry led by priests and teachers and due to proper diplomatic support, Maramures comes back within its normal boundaries.
- **1945-1946** - Jews come back from deportation.
- **1950** - The County of Maramures with its residence / capital in Sighet is repealed and becomes part of the Baia Mare Region, an administrative system implemented by the soviet occupation and which will later lead to the gradual decline of the town.
- **1950** - The prison of Sighet is filled with the young opponent high school students, ministers, heads of governments, leaders of historical parties, generals, members of academies and men of culture, bishops of the Greek-Catholic Church, all opposing the establishment of communist rule in Romania.
- **1948-1989** - After the war efforts are being made to rebuild the town. In the last 25 years or so, in Sighet several great industrial plants are built: The Wood Processing Plant (with several factories); factories and plants of metalwear and some light industry production units. The new clinic, the hospital of disabled children, the

pediatrics hospital and other institutions of care were also built.

Along with these, some new schools and living districts have been built, all in an inadequate architectural manner. Unfortunately, during the last 50 years, this town has not been given the attention it deserved, as a prestigious old capital of a historical Romanian province of great resounding, towards which along the centuries, the people of Maramures from all its valleys were attracted.

- **1972** - Mihai Dăncuș drew up the theme of the Maramuresean Village Museum where was also included the moving of a group of jewish houses from Maramures into the museum.

- **1986** - Elie Wiesel is awarded the Nobel Prize for Peace

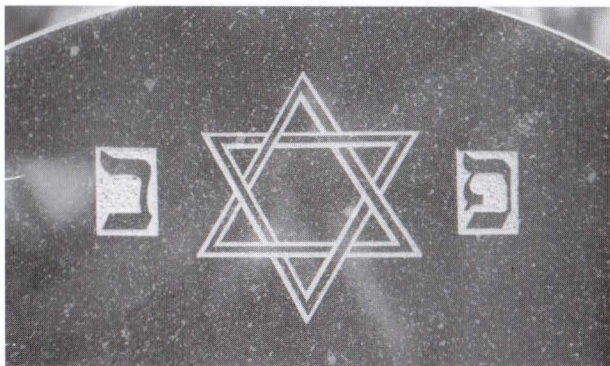
- **1994** - Elie Wiesel is declared "Citizen of Honour" of Sighetul Marmatiei

2002, 29 July - official opening of the museum of the Jewish Culture of Maramures

The municipality includes the localities and districts of: Iapa, Lazu Baciului, Sugau and Valea Hotarului. Its radius is of about 6 km, and its area is of 13,535 ha, out of which 1000 ha are within the built-up area. The total number of inhabitants (according to the census of January 1992) is of 44,229. Its structure by nationalities: Romanians - 33,873 (76.5%); Hungarians - 8,245 (18.6%); Ukrainians - 1,508; Gypsies - 340; Germans - 157; Others - 106.

The total number of Jews in 2006 in the Historical Maramures is 128 and the municipal town Sighetu Marmatiei 123. Even if few are left they are well organized within the town community. They celebrate the grate events of the Jewish calendar and are present in the social and cultural life of our town with a special remark for the activity of the "Haticva" choir, a pleasant presence in the cultural life of our town, but also at a national and international level.

Les juifs de Maramures
Le Musée de la Culture Juive de Maramures
la Maison Mémoirelle Elie Wiesel

La maison où est né Elie Wiesel

Notre démarche pour présenter les juifs de Maramures dans le musée de Sighetu-Marmatiei nous l'avons commencée dans la période 1972-1974 quand nous avons élaboré la Thème essentielle du Musée du Village de Maramures.

La représentation en faits des juifs dans notre musée constitue déjà une réalité, depuis quelques années nous avons réussi à restaurer et à aménager dans le musée, une maison du XIXe siècle qui a appartenu à la famille de juifs Drimer provenant de Barsana (artisans et commerçants), maison qui hebergeait aussi le rabin quand celui-ci venait pour officier la messe dans la synagogue de la commune. Nous avons dans notre musée aussi une maison de "juif berger-agriculteur" de Poienile Izei, qui est en cours d'aménagement intérieur.

Nous considérons très important à évincier comment la population juive qui s'est établie dans les villages de Maramures est-elle entrée en relation avec la population autochtone en s'appropriant les occupations traditionnelles des roumains, même en ce qui concerne le costume populaire. Nous rappelons les fameuses "bergeries cuser" des Montagnes Rodnei et des Montagnes de Maramures, où les bergers étaient toujours des juifs.

* * *

L'année 1986 nous apporte la bonne nouvelle du décernement du Prix Nobel pour la Paix au professeur Elie Wiesel, notre concitoyen, le Fils de Sighet. A partir du mois de février de l'année 1987 et au cours des années qui ont suivi, nous avons fait des démarches pour statuer la maison où est né le Lauréat Nobel Elie Wiesel pour une "maison-musée", dans laquelle nous proposons la présentation de sa personnalité en même temps avec la présentation de la vie sociale et culturelle des juifs de Maramures.

La présence des juifs dqs les villages de Maramures pendant le recensement de 1910, 1930, 1992

Localité	Recensement autrichen-hongrois 1910	Recensement général 1930	Recensement général 1992
Bârsana	510	413	2
Bocicoiel	42	53	-
Botiza	213	116	-
Cuhea	450	319	-
Dragomirești	671	737	-
Glod	237	218	-
Ieud	410	285	-
Nănești	86	74	-
Oncești	152	106	-
Poienile Glodului	185	148	-
Rozavlea	775	722	-
Săcel	574	627	-
Săliște de Sus	465	-	-
Slătioara	157	-	-
Strâmtura	357	357	-
Șieu	440	324	-
Văleni	81	62	-
Berbești	568	515	-
Bocicoiul Mare	1163	286	-
Breb	203	157	-
Budești	447	393	-
Călinești	134	148	-
Câmpulung la Tisa	336	316	-
Cornești	14	-	-
Coștiui	19	15	-
Crăcești	124	90	-
Crăciunești	1330	889	-
Desești	121	90	1
Ferești	510	31	-
Giulești	510	176	-
Hărniciești	105	63	-
Hoteni	10	5	-
Lunca	197	39	-
Ocna Șugatag	111	169	2
Remeți	340	399	-
Rona de Jos	404	477	-
Rona de Sus	539	410	-
Sarasău	214	194	-
Sat Șugatag	59	89	-
Săpânta	1134	998	-
Sârbi	117	90	-
Teceu Mic	874	41	-
Vad	163	155	-
Valea Porcului	32	17	-
Virismort	108	98	-
Bistra	265	303	-
Borșa	2260	2427	-
Leordina	300	314	-
Moisei	1098	1201	-
Petrova	622	651	-
Poienile de sub Munte	1005	726	3
Repedea	234	220	1
Ruscova	1074	1032	-
Valea Vișeuului	61	75	-
Vișeu de Jos	563	600	-
Vișeu de Mijloc	466	527	-
Vișeu de Sus	3201	3721	6
Sighet	7981	10075	33
Suburbia Iapa	554	457	-
TOTAL	34.579	33.779	48

Malheureusement, nos démarches ont été en vain.

La maison dans laquelle est né Elie Wiesel est située dans la rue Dragos-Voda, au coin avec la rue Tudor Vladimirescu, à Sighetu-Marmatiei. Elle est spécifique pour les bourgs de Transilvanie et du centre de l'Europe de la fin du XIXe siècle et le début du XXe siècle par son architecture en général aussi bien que par l'aménagement intérieur. La construction, au cours des années, a souffert des dégradations et des transformations qui imposaient une restauration urgente. Dès le transfert de la maison dans l'administration du musée, on a élaboré un projet de restauration qui visait à ramener la maison à sa forme initiale, mais des disfonctionnalités administratives ont tardé la réalisation du projet.

À la fin de l'année 2000, à l'intervention conjuguée du Musée de Maramures de Sighetu-Marmatiei et de la Fondation Culturelle Roumaine, on obtient un Arrêté du Gouvernement par laquelle on assure les premières sommes nécessaires à la consolidation de la toiture.

L'année suivante, à la suite de l'intervention du Président de la Roumanie et du Ministère de la Culture, on obtient des fonds importants pour résoudre la restauration de la construction et pour la transformer en musée.

Sur un plan que nous avons conçu, on élabore le projet d'aménagement du musée. Dès le début, nous voulons souligner que nous nous sommes proposés à présenter la personnalité d'Elie Wiesel comme le fils de Sighet, et à présenter la communauté juive de Sighet et de Maramures dans une synthèse, tel que l'espace et le stade actuel de documentation nous le permet.

Nous remercions à Monsieur le professeur Elie Wiesel et sa famille pour le fait qu'il nous a permis de mener à bon fin dans sa maison, nos projets.

Voilà, brièvement, la présentation de la maison musée:

Le vestibule d'accès permet une présentation générale de la maison et de la personnalité du lauréat du Prix Nobel pour la Paix, le professeur Elie Wiesel, qui y est né. Les pièces de la maison bénéficient d'un circuit ouvert.

L'exposition du musée commence avec la première pièce qui est meublée avec du mobilier d'époque, des toiles (qui ont appartenu à des familles de juifs de Sighet et même à la maison). Nous avons essayé d'y ranimer l'atmosphère dans laquelle Elie Wiesel a passé son enfance.

La deuxième pièce met en évidence la personnalité d'Elie Wiesel par son œuvre (plus de 30 volumes), exposée dans des armoires et des vitrines. Nous y avons reconstitué un coin avec la table de travail, des coins intimes de méditation et de prière. Toujours dans cette pièce, sur des panneaux spécialement conçus sont présentées des séquences biographiques, et, à l'intermède des photos, les visites d'Elie Wiesel à Sighetu-Marmatiei et ses rencontres avec les membres de la communauté et les officiels locaux.

La troisième salle présente les conséquences de l'acte du 30 août 1940 -le Diktat de Vienne - qui a mené à l'incorporation du Maramures et de la Transilvanie de Nord à l'Hongrie. On a présenté graphiquement les principaux recensements de la population de Maramures avec une note spécifique sur l'évolution et la présence des juifs dans le cadre des communautés. Dans des photos, par des documents, des objets et d'autres témoignages est présentée la construction des ghettos et la grande tragédie de la déportation de la communauté juive de Sighet et de Maramures - le holocauste.

La quatrième pièce ensomme des témoignages concernant la vie sociale et religieuse des juifs de Sighet et des localités du Maramures historique. Des documents extraits des Archives Nationales, exposés pour la

première fois, mettent en évidence la présence en grand nombre des juifs dès le XVIIIe siècle dans les communautés de Maramures. Dans les vitrines, on a exposé des objets de rite, un ancien livre religieux, d'autres témoignages de la vie quotidienne. On trouvera ici des preuves des relations qui existaient entre les communautés autochtones, l'administration et les groupes de juifs venus au long de l'histoire. Une carte, par ses signes graphiques, offre la synthèse de la présence des juifs dans toutes les communautés de Maramures vue de la perspective diachronique et synchronique.

La dernière pièce relève des aspects de la vie culturelle. On surprend d'autres personnalités de la communauté juive de Sighet qu'Elie Wiesel a connues, protégées et aidées dans leur affirmation dans le plan national et international: Hari Maiorovici, Ludovic Bruckstein, Vasile Kazar (nous exposons quelques ouvrages) aussi bien que l'écrivaine Hedi Fried, originaire de Sighet, qui a fait donation un grand nombre de photos de famille.

On y trouvera aussi un point d'information concernant les lieux et les monuments qui marquent le passé historique des communautés juives de Maramures.

La cour de la maison musée est conçue spécialement comme espace de repos et recueillement.

Quelques repères bibliographiques

Elie Wiesel est né à Sighet, en 1928. C'est ici qu'il a passé son enfance au milieu de la communauté juive. Le 30 août 1940, à la suite du Diktat de Vienne, le Maramures et une bonne partie de la Transilvanie sont incorporés abusivement à l'Hongrie horthyste. Les occupants hongrois, avec beaucoup de zèle, accomplissent les ordres hitleristes. Ainsi, au printemps de l'année 1944, l'enfant Elie Wiesel avec toute sa famille et avec d'autres juifs de Sighet et de Maramures (plus de 38. 000), ont été déportés par les horthystes et les nasis dans les camps de la mort.

Le jeune adolescent sera marqué pour toute sa vie par les crimes et les horreurs inimaginables des camps de travail d'Auschwitz, Birkenau, Buchenwald ...

Survivant à l'extermination, Elie Wiesel s'établit pour quelques ans à Paris, et puis, il part définitivement pour les Etats Unis, à New York. En 1949, il devient le correspondant du quotidien Israelian Yediot Aharonot et en 1957 collabore avec Jewish Daily Forward. Son talent littéraire et son don artistique sortiront en évidence. En 1956 il fait son début avec le roman "Un di Velt hot geschvingn" / "Et le Monde s'est tu", traduit après deux ans en français sous le titre "La nuit". L'avant propos est signé par le grand écrivain français François Mauriac. Avec ce roman, Elie Wiesel commence la série de dizaines de livres et de publications. Ceux-ci, aussi bien que toute son activité et ce oeuvre sont dédiées à ce tremblant séisme moral qui a été l'extermination.

En 1986, les Etats Unis de l'Amérique fetaient 100 ans de l'emplacement de la Statue de la Liberté à New York (la statue a été faite cadeau par la France). A cette occasion, le président Regan a décoré avec la médaille d'or 12 personnalités américaines, émigrés aux Etats Unis. Parmi

ceux-ci se trouvait aussi Elie Wiesel , dont le nom a été gravé sur la Statue de la Liberté. Wiesel reçoit aussi la Medaille d'Or du Congrès Américain, la plus grande distinction accordée par les Etats Unis.

Pour son activité tout à fait spéciale sur le plan mondial, le professeur Elie Wiesel reçoit toute une série de distinctions et titres, tels:55 universités lui on décerné le titre Doctor Honoris Causa, parmi lesquelles l'Université de Yale. Titulaire de la chaire de Sciences humanistes à l'Université de Boston, il est aussi lauréat du Prix Bordin, décerné par l'Académie Française, du Prix de la ville de Paris, du Prix Médicis, du Prix Littéraire International pour la Paix, accordé par l'Académie Royale de Belgique, il est le Président du Conseil Mémorial pour le holocauste. Elie Wiesel a été honoré par les plus hautes autorités culturelles academiques, universitaires du monde. Comme un corollaire, en 1986, Elie Wiesel reçoit le prix Nobel pour la Paix, la plus enviée distinction.

Grand orateur, écrivain et pédagogue, Elie Wiesel est aussi un musicien de talent. L'ue de ses œuvres qui a eu un grand renom mondial est l'oratoire intitulé "La Chanson de l'espoir".

Nous rappelons quelque uns des plus importants livres d'Elie Wiesel:

-Nigh (Hill and Wang 1958; 2006;)

Dawn (Hill and Wang 1961; 2006)

JDay, previously titled "The Accident" (Hill and Wang 1962; 2006)

The Town Beyond the Wall (Atheneum 1964)

The Gates of the Forest (Holt, Rinehart and Winston 1966)

The Jews of Silence (Holt, Rinehart and Winston 1966)

Legends of our Time (Holt, Rinehart and Winston 1968)

A Beggar in Jerusalem (Random House 1970)

One Generation After (Random House 1970)

Souls on Fire (Random House 1972)

Night Trilogy (Hill and Wang 1972)

The Oath (Random House 1973)

Ani Maamin (Random House 1973)

Zalmen, or the Madness of God (Random House 1974)

Messengers of God (Random House 1976)

A Jew Today (Random House 1978)

Four Hasidic Masters (University of Notre Dame Press 1978)

Images from the Bible (The Overlook Press 1980)

The Trial of God (Random House 1979)

The Testament (Summit 1981)

Five Biblical Portraits (University of Notre Dame Press 1981)

Somewhere a Master (Summit 1982)

The Golem (Summit 1983)

The Fifth Son (Summit 1985)

Against Silence (Holocaust Library 1985)

Twilight (Summit 1988)

The Six Days of Destruction (Paulist Press 1988)

A Journey of Faith (Donald I. Fine 1990)

From the Kingdom of Memory (Summit 1990)
Evil and Exile (University of Notre Dame Press 1990)
Sages and Dreamers (Summit 1991)
The Forgotten (Summit 1992)
A Passover Haggadah (Simon and Schuster 1993)
AH Rivers Run to the Sea: Memoirs, Vol. I, 1928-1969
(Knopf 1995)
Memoir in Two Voices, with Francois Mitterrand (Arcade
1996)
And the Sea is Never Full: Memoirs Vol. II, 1969 (Knopf
1999)
King Solomon and his Magic (Greenwillow 1999)
Conversations with Elie Wiesel (Schocken
2001)
The Judges (Knopf 2002)
Wise Men and Their Tales (Schocken
2003)
The Time of the Uprooted (Knopf 2005)

Un peu d'histoire sur les juifs de Maramures

On peut parler de l'existence des communautés juives en Maramures à partir du Moyen Age. Plus tard, en 1691 est consignée la prescription des juifs établis dans la région de Maramures, ce qui constitue la preuve de leur présence sur ces terres. En 1709, la présence des juifs est attestée à Borsa. Le recensement de l'année 1728 ensomme 9 juifs, dont 6 sur la partie gauche et trois sur la partie droite de la Tisa. Pendant ces temps-là, les juifs n'avaient pas le droit à la propriété.

Pour qu'ils soient acceptés, ils payaient des taxes de tolérance aux nobles qui étaient les propriétaires de ces terres.

En 1773, les juifs de Sighet ont demandé à l'empereur Joseph II la permission de construire une synagogue et ils en ont obtenu son accord en 1780. Les documents du temps mentionnent pour l'année 1787 l'existence de 1214 hommes juifs dans la région; en 1904 il y avaient déjà 2448 juifs de sèxe masculin et 682 femmes mariées. En 1905 il y avaient 4976 per sonnes .

Les juifs ne se sont pas établis dans un seul endroit, mais ils se sont établis dans les villages aussi bien que dans les villes. On les trouve en grand nombre dans tous les villages de Maramures aussi bien que dans les villes. Pendant la période d'entre les deux guerres mondiales, à Sighetu-Marmatiei les juifs constituaient la population majoritaire. En 1919, à Sighetu Marmatiei vivaient 14 000 juifs. Ceux qui habitaient dans les villes étaient des commerçants et des artisans. Ceux qui vivaient dans les villages sont devenus les seuls commerçants et, d'autre part, ils se sont appropriés les occupations des roumains, en devenant ainsi des juifs paysans ayant des fermes mixtes de type agricol-rustique.

La plus grande majorité des juifs de Maramures sont

venus de la Russie tzariste où ils étaient périodiquement soumis à des persécutions. Ils parcouraient les territoires de l'ancienne Pologne et la Boukovine pour arriver en Maramures où ils ont été acceptés. La dernière grande migration s'est produite pendant la première guerre mondiale quand ils se sont enfuis à cause de la peur des Russes.

Le recensement de 1930 spécifie qu'au Maramures de la partie gauche de la Tisa il y avait 34.053 juifs.

Après la première guerre mondiale, les changements profonds produits dans l'espace européen ont généré dans le nouveau Etat roumain des conditions favorables pour le développement dans tous les domaines. La démocratie instaurée en Roumanie après 1918 offre une autre perspective de vie aussi pour les communautés juives qui vivaient sur ces territoires. Ainsi, on a facilité la construction des synagogues, des écoles et des institutions culturelles. Les juifs de Maramures se sont impliqués dans la vie sociale et économique de la région en inaugurant des entreprises industrielles, des firmes d'import-export, ils ont développé un commerce fleurissant. De ces juifs, se sont remarqués des médecins renommés, des avocats, des professeurs, des hommes de science et de culture.

Pendant la quatrième décennie du XXe siècle, l'ascension du fascisme et des dictatures en Europe et en Roumanie ont déterminé une atmosphère antisémite et l'imposition d'une législation de discrimination raciale pour la population juive avec des réverbérations dans tout le Maramures. C'est à rappeler les actions antijuives de Borsa.

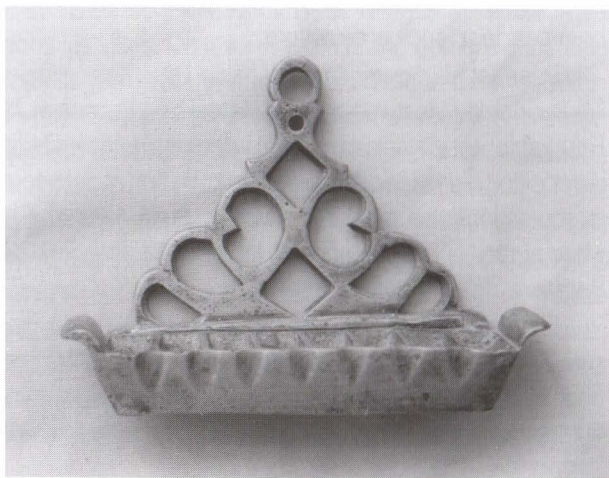
Le Diktat de Vienne (du 30 août 1940) a eu des conséquences aussi pour la population roumaine que pour la population juive de la région annexée à l'Hongrie horthyste. Après le mois de mars 1944, en même temps

avec l'occupation de l'Hongrie par l'Allemagne nazie, ont commencé les confiscations des biens, les déportations et les incarcérations dans les camps de travail des centaines de milliers de juifs des sites occupés. En avril '44 on forme les premiers ghettos à Sighet, à Dragomirești, à Viseu de Jos, Berbesti, Borsa etc. Au mois de mai, de Sighet et de la région toute entière, 38.000 juifs sont envoyés dans les camps de la mort par les autorités horthystes. Des 15.500 juifs déportés de Sighet, 2000 seulement sont revenus à leurs maisons.

Le petit nombre de juifs échappés à la mort de ces camps de travail à la fin de la guerre, n'ont plus retrouvé leurs familles, leurs parents, ni leurs places dans une société qui se transformait dans un autre type de régime totalitaire, en les poussant envers un autre exode. Le souvenir des juifs est vif dans le Maramures historique.

Par un important ségment culturel représenté par des monuments valoureux et des sites historiques, cimetières, synagogues, objets de rite, documents, la culture juive appartient au patrimoine culturel national aussi bien qu'au patrimoine universel.

LAUDATIO au décernement du titre "CITOYEN D'HONNEUR" de la ville de Sighetu-Marmatiei à la suite de la décision du Conseil municipal de Sighetu-Marmatiei n°31 du 22 juillet 1994.

La visite du MONSIEUR ELIE WIESEL nous fait honneur et nous produit des souvenirs.

Cette visite nous fait honneur car MONSIEUR ELIE WIESEL est l'HOMME né à Sighetu-Marmatiei qui, par son travail, par ses souffrances, par les dons reçus de Dieu et par sa ferme volonté a pénétré jusqu'aux cercles les plus hauts des intellectuels du monde contemporain.

En reconnaissant son œuvre, son pouvoir d'analyser la conscience humaine, ses qualités d'enseignant, les plus célèbres académies et universités lui ont accordé de hauts titres: il est docteur Honoris Causa de l'Université de Yale, le titulaire de la chaire de sciences humanistes de l'Université de Boston, lauréat du Prix Bordin accordé par l'Académie française, du Prix de la ville de Paris, du Prix Médicis, du Prix littéraire international accordé par l'Académie Royale de Belgique.

Son nom est gravé, à côté des autres 11 personnalités sur le piédestal de la Statue de la Liberté de New York et le Congrès Américain lui a décerné la Médaille d'Or.

Ecrivain et pédagogue, musicien de talent et grand orateur ELIE WIESEL a dédié toute sa vie pour la cause noble de la liberté humaine. Ses plus de 18 livres que nous connaissons sont des attestations à travers les siècles de souffrances et de vie, d'optimisme et de liberté, de paix et de tranquillité. Tout cela et toute son activité mises au service de l'humanité lui ont apporté le Prix Nobel pour la Paix.

La présence d'ELIE WIESEL nous fait penser au passé. On se souvient, grâce à ses livres, à ses conférences des horreurs comises par "l'Europe Civilisée" vers le milieu du XXe siècle contre ses propres fils. Il nous rappelle que "l'homme est un loup pour l'homme" (d'après un proverbe latin), et qu'aujourd'hui, plus que jamais, l'humanité a besoin de paix. Il nous rappelle que nous, ceux qui vivons dans cette ville, nous devons être dignes et fiers que le fils de ces sites, voilà, est devenu le fils de la Terre.

Nous proposons au Conseil municipal de Sighetu-Marmatiei qu'il accorde à l'HOMME ELIE WIESEL le titre de "Citoyen d'Honneur".

Sighetul Marmatiei - Le 20 juillet 1994

MIHAI DANCUS - Directeur du Musée de Maramures

CHRONOLOGIE

- **1199** - première attestation documentaire de Maramures (Al. Filipascu, Istoria Maramuresului, Bucuresti, 1940, p.29).

Au début du XIIIe siècle-les juifs sont attestés en Maramures avec des droits spéciaux accordés par le roi Andrei III de l'Hongrie.

- **1326** - première attestation écrite de Sighetu-Marmatiei (Emlékkönyv, Maramarossziget, 1892, p.73).

- **1349** - Ioan, le fils de Iuga-le voivode des roumains de Maramures, et Nicolae, le fils de Petru, s'adressent au roi Ludovic, concernant les droits de Giula, le fils de Dragus, des domaines Giulesti et Nires. (Diplôme Maramuresene, Maramures, Sziget, 1900, p.28).

- **1352** - 19 février-les privilèges accordés en 1329 par Carol Robert pour les quatre établissements des "invités royaux" de Maramures (Visc, Hust, Teceu, Campulung), se prolongent aussi sur Sighet par le diplôme accordé par Ludovic I, le roi d'Hongrie (V. Bélay, Maramaros megye tarsadalma et nemzetisegei, Budapest, 1943, p.25).

- **1397** - "...villa nostra libera...Zygeth"...appartient à la famille Dragomiresti (I. Mihaly, Diplôme, p.114);

- **1551** - Sighet a le droit d'organiser des foires (Archives de l'Etat, fons de la Préfecture du département de Maramures, Actes présidentiels du vice-préfet nr. 86/1888).

- **1556** - l'église romano-catholique est reprise par l'église protestante avec la plupart des croyants l'école confessionnelle fonctionne.

- **1659** - l'empereur Leopold accorde à la ville le droit d'avoir son emblème (la tête d'aurochs).

- **1676** - août, le 15. Des jugements devant le tribunal de la région de Maramures en le faveur de certains juifs déposés abusivement de leurs fortunes.

- **1691** - juillet, le 3. prévisions concernant la prescription

des juifs établis en Maramures, la preuve de leur existence sur ces terres (xxx, Izvoare si marturii referitoare la evreii din Romania, Bucuresti, Ed.Hasefer, 1995, vol I, p.143).

- **1706** - une statistique relève l'existence de 14 corps de métier.

- **1709** - aout, le 30. La première attestation des juifs à Borsa. (xxx, Izvoare si marturii, Bucuresti, 1988, vol.II/1, p.48).

- **1717** - les tatars pillent les richesses des gens de Sighet cachées dans l'église protestante (à Borsa ils seront anéantis).

- **1725** - juillet, le 13. La Décision du Tribunal de la région de Maramures concernant l'expulsion des juifs en terme de 15 jours. 1728-la circumscription dans laquelle sont comptés 9 juifs: 6 sur le bord droit et 3 sur le bord gauche de la Tisa. (Al. Filipascu, Istoria Maramuresului, Bucuresti, 1940, p.169).

- **1730** - apparition des premiers pyaristes ayant à leur tete Crisostom, celui qui mettra les bases de l'école pyariste, école qui a été fréquentée aussi par les élèves roumains.

- **1773** - Joseph II visite la ville et fait une grande donation pour l'école.

- **1780** - La Cour de Vienne donne le droit à la communauté juive de Sighet de construire sa synagogue (Al. Filipascu, op. cit., p.169)

- **1782** - avril, le 19. Le corps de métier des couturiers de Sighet dénoncent les couturiers juifs qui leur font de la concurrence. (xxx, Izvoare si marturii...Bucuresti, 1990, vol.II/2, p. 242-243).

- **1786** - grande famine.

- **1787** - Le recensement consigne 1214 juifs de sexe masculin (Al. Filipascu, op. cit., p. 169).

- **1789** - mai, le 13. Reclamation des commerçants juifs de Maramures auprès de la Table Royale de Pologne

contre les douaniers qui les persecutent. (xxx, Izvoare si marturii, Bucuresti, 1990, vol.II/2, p. 340-341).

- **1804** - En Maramures existaient 2448 juifs de sèxe masculin et 672 femmes juives mariées. (Al. Filipascu, op. cit., p.169).

- **1805** - En Maramures existaient 4976 juifs. (Al. Filipascu, op. cit., p.169).

- **1816** - octobre, le 31. Vadu Izei. L'entente entre les représentants des communautés juives de la région de Maramures concernant les attributions et les droits du rabin. (xxx, Izvoare si marturii, Bucuresti, 1999, vol III/1, p. 397-399).

- **1816** - sur tous les edifices publics on a affiché les signes impériaux: l'aigle à deux têtes; la langue officielle - l'allemand; la langue de chancellerie - le latin.

- **1827** - mars, le 26. Sighet. La conscriptio de la région de Maramures interdit aux rabbins le jugement des autres dossiers que ceux religieux ou de divorce. (xxx, Izvoare si marturii, Bucuresti, 1999, vol.III/1, p. 544-545).

- **1835** - On atteste 7650 juifs. (Les Archives Nationales, filiale de Maramures).

- **1840** - recensement-5908 habitants.

- **1848** - septembre, le 30 - les paysans de Borsa déchirent les emblèmes hongroises qui se trouvaient sur l'édifice de la Mairie et chassent les jandarmes.

- **1860** - décembre, le 13 - l'inauguration de l'Association pour la culture du peuple roumain de Maramures à la proposition de Iosif Man, le Comice suprême de Maramures dans la Congrégation Comitatus.

- **1870** - En Maramures existaient 26.295 juifs. (Les Archives Nationales, Filiale de Maramures).

- **1889** - août, le 6 - à Sighet ont lieu les travaux de la Société Historique Hongroise. Ioan Mihaly a soutenu avec des arguments scientifiques l'origine et la continuité des Roumains à Maramures).

- **1900** - les statistiques consignent 56.006 juifs, donc 18,08% de toute la population du departement de Maramures. (Les Archives Nationales, Filiale de Maramures).
- **1914** - octobre - la pénétration des armées russes dans le Maramures où ils pillent la population de Sighet.
- **1918** - novembre, le 22 - on inaugure le Conseil National Roumain - docteur Vasile Chindris, président, professeur I. Biltiu Dancus secrétaire et lieutenet Florentin Biltiu Dancus - le chef des Gardes nationales.
- **1919** - à Sighetu-Marmatiei il y avaient 14.000 juifs. (Archives Nationales, Filiale de Maramures).
- **1926** - à l'occasion du Congès National des professeurs de géographie de Roumanie qui a eu lieu à Sighet, on inaugure le musée ethnographique organisé par G.Vornicu.
- **1930** - le recensement consigne 34.000 juifs, beaucoup d'entre eux sont venus "les dernères années" de Russie. (Archives Nationales, Filiale de Maramures).
- **1932** - on inaugure l'Association de la presse de Maramures. A Sighet on publie beaucoup de journaux quotidiens et hebdomadaires, des revues culturelles, littéraires, etc.
- **1940** - le Diktat de Vienne - le Maramures est incorporé à l'Hongrie horthyste. Meme année, on publie l'Histoire de Maramures, d'Alexandru Filipascu.
- **1944** - avril - Construction des premiers ghettos à Sighet, à Dragomiresti, à Viseu de Jos.
- **1944** - les juifs de la région et de Sighet sont concentrés dans ces ghettos et puis transportés dans les camps de travail. De Sighet sont partis aproximativement 15.500 juifs dont seulement ENVIRON 2000 sont revenus, parmi lesquels Elie Wiesel.
- **1944** - octobre, le 18 - la ville est elibérée par l'armée 40 soviétique. Toujours cette année, on inaugure le Conseil

National dirigé par Ion Biltiu Dancus.

- **1945** - le Maramures est incorporé à l'Ukraine sous carpatique par la diversion organisée par Ivan Odoviciuc. Peu de temps après, par les actions des paysans des villages de Maramures, dirigés par les curés et par les enseignants, soutenus au niveau diplomatique, le Maramures revient à ses frontières naturelles.

- **1945-1946** - le retour des juifs de la déportation.

- **1950** - On supprime le departement de Maramures ayant son centre departamental à Sighet, celui-ci en étant incorporé à la région de Baia-Mare, système administratif imposé par l'occupation soviétique, ce qì menera vers la déclin graduelle de la ville.

- **1950** - dans la prison de Sighet sont incarcérés de jeunes lycéens opposants, des ministres, des chefs de gouvernements, des lidere des partis historiques, des académiciens et gens de lettres, des épîtres de l'église greco-catholique, des opposants de l'instauration du communisme en Roumanie.

- **1948-1989** - après la guerre, on essaie la reconstruction de la ville. Les dernières 25 années, à Sighet apparent plusieurs objectifs industriels: la fabrique de meubles, des fabriques qui travaillent le fer et plusieurs fabriques de l'industrie légère. On construit la nouvelle polyclinique, l'hôpital pour les enfants handicapés, l'hôpital de pédiatrie.

Paralelement, on a construit quelques écoles et quelques quartiers d'habitations, dans une architecture impropre. Au cours des dernières 50 années, on n'a pas accordé à la ville l'attention qu'elle méritait comme ancienne capitale d'une province historique roumaine d'une grande résonnance, vers laquelle se sont dirigés, au long des siècles, les gens de Maramures de toutes les vallées.

1972 - Mihai Dăncuș élabore la Tematique du Musée du

village de Maramures dans laquelle il prévoit d'apporter dans le musée un groupe de maisons juives de Maramures.

- **1986** - Elie Wiesel reçoit le Prix Nobel pour la Paix

- **1994** - Elie Wiesel est déclaré "Cytoien d'honneur" de Sighetul Marmatiei

2002, 29 juillet - l'inauguration officielle du Musée de la Culture Juive de Maramures - la Maison Mémoirelle Elie Wiesel.

***

La ville a dans sa composition les localités: Iapa, Lazu Baciului, Sugau, Valea Hotarului. Le diamètre de la ville est de 6 km, ayant une surface de 15.535 héc tars, dont 1000 héctars sont intravillains. La population totale, conformément au recensement de 1992 est de 44.229 habitants, dont 33.873 (76,5%) - roumains, 8.245 (18,6% - hongrois, 1508 - ucrainiens, 340 - tzigans, 157 - allemands, juifs - 33%, d'autres - 73%.

***

Le nombre des juifs à présent (2006) dans le Maramures historiques est de 128 et à Sighetu Marmatiei 123. Même s'il en reste très peu, ils sont bien organisés dans le cadre de la communauté de Sighet. Ils célèbrent les grands événements du calendrier judaïque et ils sont présents dans la vie sociale et culturelle de notre ville. Nous voulons faire une observation spéciale sur le coeur "Haticva" une présence agréable dans la vie de la ville, et même sur le plan national et international.

În Transilvania de Nord (zona ocupată și încorporată Ungariei horthyste), înainte de deportare (mai 1944) trăiau aproximativ 165.061 evrei. Dintre aceștia în perioada mai – iunie 1944 au fost deportați în lagărele fasciste 151.180 evrei. În perioada 1942-1944 au fost duși în detașamente de muncă obligatorie 14.881 evrei. Dintre toți aceștia au supraviețuit și s-au reîntors în septembrie 1945 la casele lor 15.765 (adică 9,4%). Au plecat din lagăre în alte țări ale lumii circa 10.000 (6,1%). Din totalul celor deportați au supraviețuit circa 15,5%. Au fost asasinați în mod odios în Holocaust circa 130.000 de evrei. Au fost deportați de la Sighet (16 mai 1944) 3.007 evrei; 18 mai, 3.248, de la Vișeu de Sus (19 mai) 3.032; de la Sighet (20 mai) 3.104; 22 mai de la Vișeu, 3.028; de la Sighet (22 mai) 3.490; de la Vișeu (23 mai) 3.028. De la Ocna Slatina (25 mai) 3.317; de la Vișeu (25 mai) 3.006; de la Baia Mare (31 mai) 3.073.

Sigur, sunt câteva date statistice seci și poate cu scăpări (Baia Mare și împrejurimile făceau parte din județul Satu Mare, iar județul Maramureș cuprindea doar partea cunoscută azi ca Maramureșul istoric).

Este zguduitor și aproape de necrezut cum au dispărut, dintr-un teritoriu, comunități întregi de oameni de toate vârstele de la copii din pânțelele mamelor și cei în brațe, la bătrâni, de la evreul agricultor sau muncitor – meșteșugar, comerciant, la medici celebri, profesori și ingineri, scriitori și savanți care s-au impus pe plan național și internațional.

* * *

Au rămas puțini care au supraviețuit Holocaustului. Unii au revenit la casele lor și apoi au emigrat în Țara Sfântă sau în alte țări ale globului, alții au plecat direct din lagăre în SUA, Canada, Australia etc.

Sunt zguduitoare cuvintele Doamnei Sandra Segal, supraviețuitoare a Holocaustului, în această privință:

„Salvarea noastră, a celor care au supraviețuit a fost un

Prezența evreilor în satele Maramureșului la recensămintele din 1910, 1930, 1992

Localități	Recensământul austro-ungar din 1910	Recensământul general din 1930	Recensământul general din 1992
Bârsana	510	413	2
Bocicoie!	42	53	-
Botiza	213	116	-
Cuhea	450	319	-
Dragomirești	671	737	-
Glod	237	218	-
Ieud	410	285	-
Nănești	86	74	-
Oncești	152	106	-
Poienile Glodului	185	148	-
Rozavlea	775	722	-
Săcel	574	627	-
Săliștea de Sus	465	-	-
Slătioara	157	-	-
Strâmtura	357	357	-
Șieu	440	324	-
Văleni	81	62	-
Berbești	568	515	-
Bocicoiul Mare	1163	286	-
Breb	203	157	-
Budești	447	393	-
Călinești	134	148	-
Câmpulung la Tisa	336	316	-
Cornești	14	-	-
Coștiui	19	15	-
Crăcești	124	90	-
Crăciunești	1330	889	-
Dessești	121	90	1
Ferești	510	31	-
Giulești	510	176	-
Hărniciești	105	63	-
Hoteni	10	5	-
Lunca	197	39	-
Ocna Șugatag	111	169	2
Remeți	340	399	-
Rona de Jos	404	477	-
Rona de Sus	539	410	-
Sarasău	214	194	-
Sat Șugatag	59	89	-
Săpânța	1134	998	-
Sârbi	117	90	-
Teceu Mic	874	41	-
Vad	163	155	-
Valea Porcului	32	17	-
Virișmort	108	98	-
Bistra	265	303	-
Borșa	2260	2427	-
Leordina	300	314	-
Moisei	1098	1201	-
Petrova	622	651	-
Poienile de sub Munte	1005	726	3
Repedea	234	220	1
Ruscova	1074	1032	-
Valea Vișeuului	61	75	-
Vișeu de Jos	563	600	-
Vișeu de Mijloc	466	527	-
Vișeu de Sus	3201	3721	6
Sighet	7981	10075	33
Suburbia Iapa	554	457	-
TOTAL	34.579	33.779	48

miracol. Religioșii au văzut clar mâna lui Dumnezeu și brațul Său întins. Nereligioșii au rămas pe gânduri. Alții au devenit atei pentru că n-au putut concepe un Dumnezeu care a admis Auschwitz-ul.

Dar oricum am fi, noi, care trăim – printr-un miracol – avem poruncă să povestim copiilor și copiilor copiilor noștri ceea ce s-a întâmplat. În mintea și sufletele lor trebuie să trăiască mai departe cei plecați fără mormânt. Copiii noștri trebuie să știe până unde poate merge bestia umană”.

* * *

Stau mărturie peste timp monumentele și muzeele care prin ele și prin obiectele expuse ne vorbesc despre Marea Tragedie. În SUA și Izrael, în Polonia și în Franța, în Germania, Ungaria și în România, în alte țări și continente, s-au edificat monumente și memoriale pentru a cinsti pe cei exterminați.

În Sighetul Marmăției, un monument (lângă fosta baie de ritual) stă mărturie în memoria celor 38.000 de evrei deportați din Maramureș, iar în cimitirul evreiesc „Monumentul săpunului” te face să te cutremuri numai gândindu-te la sacrilegiul comis cu câțiva ani în urmă. Mai consemnăm aici, că Muzeul satului maramureșean din Sighetul Marmăției este primul și deocamdată singurul muzeu din România (și după cunoștințele noastre din Europa) care a transferat și restaurat două case evreiești ca mărturii ale prezenței evreilor în Maramureș, punând în evidență specificul acestei comunități, elemente de cultură și civilizație, „ce au dat și ce au primit” la și de la populația majoritară – românii – relații sociale etc.

Este un mic omagiu pe care îl aduce Maramureșul față de cei aproape 40.000 de evrei care au trăit aici alături de noi, cu care am conviețuit și care în mod tragic au dispărut din acest spațiu.

Casa Drimer a aparținut familiei de evrei religioși rabini – haham Drimer. Amintim din familie: Hers (1830), Itzac-Aizic (1870), Pinchas-Peter (1909-1987), Rachmil-Micu (1927-1998).

Din aceeași familie Drimer au fost uciși la Auschwitz în anul 1944: Moshe, Ihuda-Arie, Mihael-Ihiel, Ishaiahu, Sara și Brana. Porecla lor în satul Bârsana a fost „a lui lepure”.

După anul 1945 au continuat să locuiască în această casă familiile: Iungher Ghershon, Stuhl Avraham, Drimer Pinchas Petru (1947-1964) și Drimer Rachmil-Micu (1945-1998).

Din această familie trăiesc astăzi (2005) în Israel: Drimer Emil și copiii Sigal-Rachel și Ori-Itzac; Smilovici Ilona și copiii ei Tzvi-Arie-Miha, precum și copiii lui Drimer Micu, Iancu, Șosi și Sara.

În această casă într-o cameră specială pentru oaspeți era găzduit rabinul care venea să viziteze comunitatea și să officieze servicii religioase. Casa este specifică grupului etnic de evrei care s-au statornicit aici în Maramureș. În față, la stradă, casa are trei încăperi din care două cu intrare separată și directă, fiind destinate comerțului („bold” și cârciumă), în spate era o încăpăre specială pentru sacrificiul ritual al animalelor „mnisărita” (măcelăria), restul încăperilor erau locuite de familie. În podul casei am găsit mai multe cărți religioase.

În încercarea de reconstituire am amenajat o încăpăre din față cu mobilier autentic specific sinagogilor și școlilor confesionale rurale, care de multe ori arătau ca simple case țărănești.

Tot aici, în Muzeul satului din Sighetul Marmăției am mai transferat și restaurat încă o casă evreiască din localitatea Poienile Izei, care este deja restaurată, urmând să fie amenajată cu interioare pe specificul local. Această casă are specificul de “evreu păstor - agricultor”.

Demersul științific pentru a reprezenta evreii maramureșeni în Muzeul din Sighet, a fost început așa cum am văzut în perioada 1972-1974 când muzeograful Mihai Dăncuș a elaborat Tematica Muzeului Satului Maramureșean.

Reprezentarea faptică a evreilor în cadrul satului - muzeu este deja o realitate.

În cadrul Muzeului satului maramureșean pe tematica elaborată în 1972 s-a restaurat pentru prima dată în România o casă evreiască (anul 1991) – casa Drimer (secolul al XIX-lea) transferată din localitatea Bârsana .

Aceste restituiri evidențiază cum populația evreiască, care s-a statornicit în satele Maramureșului, a intrat în relație cu populația autohtonă, de multe ori însușindu-și ocupațiile tradiționale ale românilor, și chiar elemente de port popular. Amintim în acest sens cunoscutele “stâne cușer” din Munții Rodnei și Munții Maramureșului, unde “bacia” erau întotdeauna evrei .

* * *

Casa Muzeu Elie Wiesel

Anul 1986 ne-a adus vestea bună a acordării Premiului Nobel pentru Pace profesorului Elie Wiesel, Fiul Sighetului. Începând din luna februarie a anului 1987 și pe parcursul anilor următori muzeograful director Mihai Dăncuș face demersuri la forurile locale și centrale pentru a statua casa în care s-a născut Laureatul Nobel Elie Wiesel ca o "casă muzeu", în care propunea prezentarea personalității lui precum și viața socială și culturală a evreilor din Maramureș. Acestea au fost numeroase.

Casa în care s-a născut Elie Wiesel este situată pe strada Dragoș Vodă, colț cu strada Tudor Vladimirescu în municipiul Sighetul Marmăției. Este specifică burgurilor transilvane și central europene de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea atât prin arhitectură în general, cât și prin amenajarea interioară. Această construcție aparținea cartierului evreiesc din oraș.

Construcția, de-a lungul anilor și în special în ultima perioadă, a suferit degradări și modificări, care impuneau o restaurare urgentă. Imediat după transferul casei în administrarea Muzeului a fost elaborat un proiect de restaurare care viza readucerea casei la forma inițială. Disfuncționalități administrative au făcut să întârzie realizarea proiectului.

La finele anului 2000, prin intervenția conjugată a Muzeului Maramureșului din Sighetul Marmăției (director Mihai Dăncuș) și a Fundației Culturale Române (președinte Augustin Buzura) s-a obținut o Hotărâre de Guvern prin care s-au alocat primele sume necesare consolidării acoperișului.

În anul următor în urma intervenției la Președinție și la Ministerul Culturii și Cultelor s-au obținut fonduri substanțiale prin care s-a rezolvat restaurarea clădirii și s-a hotărât transformarea acesteia în muzeu.

Pe o tematică concepută de Mihai Dăncuș, muzeograf director al Muzeului Maramureșului, s-a elaborat proiectul de amenajare muzeală. Trebuie menționat că prin tematica abordată s-a urmărit evidențierea personalității lui Elie Wiesel ca fiu al Sighetului și a tragediei comunității evreiești din Sighet și Maramureș, care în totalitatea ei a fost deportată, precum și prezentarea comunității evreiești din zonă într-o sinteză, așa cum permite spațiul și stadiul actual de documentare.

Mulțumim Domnului Profesor Elie Wiesel și distinsei sale familii că ne-a oferit prilejul ca în casa Domniei Sale să se împlinească acest deziderat, restituind orașului nostru un important reper istoric și cultural.

Iată, succint, cuprinsul Casei muzeu.

Holul de acces include o prezentare generală a casei și a laureatului Premiului Nobel pentru Pace, Profesorul Elie Wiesel, care s-a născut aici. Încăperile casei beneficiază de un circuit deschis. Expunerea muzeală începe cu prima încăpere care cuprinde mobilier de epocă, tablouri (care au aparținut familiilor de evrei din Sighet și chiar casei). Sunt redată aici atât atmosfera de epocă în care a copilărit Elie Wiesel, cât și specificul comunității evreiești.

A doua încăpere, prin mijloace muzeale pune în evidență personalitatea lui Elie Wiesel, opera acestuia, peste 30 de volume, sunt expuse în dulapuri și vitrine. S-a reconstituit aici un colț cu masa de lucru, spații intime de rugăciune și meditație. Tot aici, pe panouri special concepute sunt prezentate secvențe biografice, iar prin fotografii sunt rememorate vizitele lui Elie Wiesel în Sighetul Marmăției și întâlnirile sale cu membrii comunității și cu oficialitățile locale.

Sala a treia prezintă consecințele actului de la 30 august 1940 - Dictatul de la Viena - care a dus la încorporarea Maramureșului și a Transilvaniei de Nord la Ungaria horthystă. Sunt prezentate grafic principalele

recensăminte ale populației Maramureșului cu o notă specială pe evoluția și prezența evreilor în cadrul comunităților. Prin fotografii, documente, obiecte personale și alte mărturii este prezentată constituirea ghetourilor și consecința acestora, marea tragedie a deportării întregii comunități evreiești din Sighet și din Maramureș - holocaustul.

Camera a patra cuprinde mărturii privind viața socială și religioasă a evreilor din Sighet și din localitățile Maramureșului istoric. Documente din Arhivele Naționale, expuse pentru prima dată, pun în evidență prezența numeroasă a evreilor încă din secolul al XVIII-lea în cadrul comunităților maramureșene. În vitrine sunt expuse obiecte de ritual, carte veche religioasă, alte mărturii ale vieții cotidiene. Tot aici găsim dovezi ale relațiilor dintre comunitățile autohtone, administrație și grupurile de evrei veniți de-a lungul istoriei. O hartă, prin semne grafice speciale, oferă o sinteză a prezenței evreilor în toate comunitățile din Maramureș din perspectivă diacronică și sincronică.

Ultima încăpere cuprinde aspecte privind relațiile culturale. Surprindem și alte personalități ale comunității evreiești din Sighet, pe care Elie Wiesel le-a cunoscut, le-a protejat și le-a ajutat în afirmarea lor pe plan național și internațional: Hari Maiorovici, Ludovic Bruckstein, Vasile Kazar (din grafica căruia expunem câteva lucrări), precum și scriitoarea Hedi Fried, de origine din Sighet, care a donat un număr mare de fotografii de familie și din cărțile sale.

Tot aici un punct de informare privind locurile și monumentele care marchează trecutul istoric al comunităților evreiești din Maramureș face un important serviciu pentru vizitatori.

Curtea casei - muzeu a fost concepută special ca un spațiu de odihnă și reculegere.

Câteva repere biobibliografice

Elie Wiesel s-a născut la Sighet în anul 1928; aici a copilărit în cadrul comunității evreiești împreună cu copii de români, maghiari, ucraineni și țipțeri. La 30 august 1940, în urma Dictatului de la Viena, Maramureșul și o bună parte a Transilvaniei au fost încorporate abuziv Ungariei horthyste. Ocupanții maghiari, cu mult zel, au împlinit ordinele hitleriste. Astfel, în primăvara anului 1944 copilul Elie Wiesel împreună cu întreaga familie și ceilalți evrei din Sighet și din Maramureș (peste 38.000) au fost deportați de către horthyști și naziști în lagărele morții.

Tânărul adolescent va fi marcat pe toată viața de crimele și ororile de neînchipuit petrecute în lagărele de la Auschwitz, Birkenau, Buchenwald...

Supraviețuitor al holocaustului, Elie Wiesel s-a stabilit pentru câțiva ani la Paris, iar apoi a plecat definitiv în Statele Unite ale Americii, la New York. În anul 1949 devine corespondent al cotidianului "Israelian Yediot Aharonot", iar din anul 1957 colaborează la "Jewish Daily Forward". Talentul literar și fiorul artistic cu care a fost înzestrat vor răbufni. În anul 1956 debutează cu romanul "Un di Velt hot geschivingn" ("Și lumea a tăcut") tradus peste doi ani în limba franceză cu titlul "La Nuit". Prefața este semnată de marele scriitor francez François Mauriac. Cu aceasta Elie Wiesel își începe seria de zeci de cărți și publicații. Acestea ca și întreaga sa activitate și operă sunt dedicate cutremurătorului seism moral care a fost holocaustul.

În anul 1986, Statele Unite ale Americii sărbătoreau 100 de ani de la amplasarea Statuiei Libertății la New York (statuia a fost dăruită de Franța). Cu această ocazie președintele Reagan a decorat cu Medalia de Aur 12 personalități americane, emigranți în Statele Unite. Printre aceștia s-a aflat și Elie Wiesel, al cărui nume alături de al celorlalți 11 a fost gravat pe Statuia Libertății. Elie Wiesel mai este distins cu Medalia de Aur a Congresului

American, cea mai înaltă distincție acordată de SUA.

Pentru activitatea sa deosebită pe plan mondial, Profesorul Elie Wiesel primește o serie de distincții și titluri, astfel: 55 de universități i-au decernat titlul de Doctor Honoris Causa, printre care și Universitatea din Yale. Titular la Catedra de Științe Umaniste la Universitatea din Boston, Laureat al Premiului Bordin, decernat de Academia Franceză, al Premiului orașului Paris, al Premiului Medicis, al Premiului Literar Internațional pentru Pace, acordat de Academia Regală din Belgia, Președinte al Consiliului Memorial pentru holocaust. Elie Wiesel a fost onorat de cele mai înalte autorități culturale, academice, universitare ale lumii. Ca un corolar, în anul 1986, Elie Wiesel este încununat cu Premiul Nobel pentru Pace, cea mai râvnită și înaltă distincție.

Mare orator, scriitor și pedagog, Elie Wiesel este și un talentat muzician. Una dintre operele sale de răsunet mondial este oratoriul intitulat "Cântecul speranței".

Câteva din cele mai importante cărți ale lui Elie Wiesel:

- Nigh* (Hill and Wang 1958; 2006;)
Dawn (Hill and Wang 1961; 2006)
Day, previously titled "The Accident" (Hill and Wang 1962; 2006)
The Town Beyond the Wall (Atheneum 1964)
The Gates of the Forest (Holt, Rinehart and Winston 1966)
The Jews of Silence (Holt, Rinehart and Winston 1966)
Legends of our Time (Holt, Rinehart and Winston 1968)
A Beggar in Jerusalem (Random House 1970)
One Generation After (Random House 1970)
Souls on Fire (Random House 1972)
Night Trilogy (Hill and Wang 1972)
The Oath (Random House 1973)
Ani Maamin (Random House 1973)
Zalmen, or the Madness of God (Random House 1974)
Messengers of God (Random House 1976)
A Jew Today (Random House 1978)
Four Hasidic Masters (University of Notre Dame Press 1978)
Images from the Bible (The Overlook Press 1980)
The Trial of God (Random House 1979)
The Testament (Summit 1981)
Five Biblical Portraits (University of Notre Dame Press 1981)
Somewhere a Master (Summit 1982)
The Golem (Summit 1983)
The Fifth Son (Summit 1985)
Against Silence (Holocaust Library 1985)
Twilight (Summit 1988)
The Six Days of Destruction (Paulist Press 1988)
A Journey of Faith (Donald I. Fine 1990)
From the Kingdom of Memory (Summit 1990)
Evil and Exile (University of Notre Dame Press 1990)
Sages and Dreamers (Summit 1991)

The Forgotten (Summit 1992)
A Passover Haggadah (Simon and Schuster 1993)
AH Rivers Run to the Sea: Memoirs, Vol. I, 1928-1969
(Knopf 1995)
Memoir in Two Voices, with Francois Mitterrand (Arcade
1996)
And the Sea is Never Full: Memoirs Vol. II, 1969 (Knopf
1999)
King Solomon and his Magic (Greenwillow 1999)
Conversations with Elie Wiesel (Schocken 2001)
The Judges (Knopf 2002)
Wise Men and Their Tales (Schocken 2003)
The Time of the Uprooted (Knopf 2005)

Putină istorie despre evreii maramureșeni...

Despre existența comunităților evreiești în Maramureș se poate vorbi încă din perioada medievală. Mai târziu, în anul 1691 este consemnată prescrierea evreilor stabiliți în Comitatul Maramureș, dovadă a prezenței lor în număr mare pe aceste meleaguri. În anul 1709 este atestată prezența evreilor în Borșa. Conscriptia urbană din anul 1728 cuprinde 9 evrei, din care șase în stânga și trei în dreapta Tisei. În această perioadă evreii nu aveau dreptul la proprietate. Pentru șederea lor, plăteau nobilului proprietar de pământ taxele de toleranță.

În anul 1773, evreii din Sighet au cerut împăratului Iosif al II-lea permisiunea de a-și zidi o sinagogă și au obținut această aprobare în anul 1780. Documentele vremii consemnează pentru anul 1787 existența în zonă a 1214 evrei bărbați, iar în anul 1904 erau deja 2448 evrei de sex masculin și 682 de femei măritate. În anul 1905 erau în total 4976 de suflete.

Evreii nu s-au stabilit într-o singură localitate ci s-au statornicit atât în mediul urban cât și în cel rural, găsindu-i în număr mare în toate satele Maramureșului, dar și la orașe. În perioada interbelică în Sighet la un moment dat erau populația majoritară. În anul 1919 în Sighetul Marmăției erau 14.000 de evrei.

Evreii de la oraș majoritatea erau comercianți și meșteșugari. Cei de la sate, pe lângă faptul că au devenit singurii comercianți, au îmbrățișat și ocupațiile autohtonilor români, adică au devenit evrei țărani cu gospodărie mixtă de tip agro-pastoral.

În marea lor majoritate, evreii din Maramureș au venit din Galiția și Rusia țaristă, unde periodic erau supuși pogromurilor. Străbăteau teritoriile Galiției și Bucovinei până în Maramureș, unde au fost acceptați. Ultima mare migrare s-a produs în timpul primului Război Mondial, când au fugit de frica rușilor.

Recensământul din anul 1930 consemnează în Maramureșul din stânga Tisei 34.053 evrei.

După primul război mondial schimbările profunde produse în spațiul european au determinat și în statul românesc nou configurat condiții prielnice de dezvoltare pe toate planurile. Democrația instaurată în România după 1918 a oferit o altă perspectivă de viață și comunităților evreiești de pe teritoriul ei. Astfel, s-a facilitat construirea de sinagogi, școli și instituții culturale, au acces în Parlamentul României, în esență au beneficiat de drepturile unui stat democratic.

Evreii maramureșeni s-au implicat în viața social-economică a zonei înființând întreprinderi industriale, firme de import-export, au dezvoltat un comerț înfloritor. Dintre ei s-au remarcat renumiți medici, avocați, profesori, oameni de știință și cultură.

În perioada deceniului al IV-lea al secolului al XX-lea ascensiunea fascismului și a regimurilor dictatoriale în Europa care n-au ocolit nici România - au dus la apariția unei atmosfere antisemite și la impunerea de legislații discriminatorii pentru populația evreiască cu reverberații și în Maramureș. Amintim astfel, în 1930, acțiunile antievreiești de la Borșa.

Dictatul de la Viena (30 august 1940) a avut consecințe dramatice atât pentru populația română cât și pentru evreii din zona anexată Ungariei horthyste. După martie 1944, odată cu ocuparea Ungariei de către Germania nazistă au început confiscările de bunuri, deportările și încarcerarea în lagărele morții a sute de mii de evrei din zona ocupată. În aprilie 1944, în Maramureș se formează primele ghetouri la Sighet, Dragomirești, Vișeu de Jos, Berbești, Borșa, iar în luna mai, din Sighet și din zonă peste 38.000 de evrei sunt trimiși de către autoritățile horthyste în lagărele morții. Din cei peste 15.500 de evrei deportați din Sighet nu s-au mai întors acasă decât aproximativ 2.000.

Nu absolvim pe nimeni de vina ce o poartă pentru sacrilegiul produs împotriva acestui popor. Nici pe noi românii. Trebuie să ne asumăm toate relele făcute și să cerem iertare. Dar în același timp trebuie să consemnăm și omenia de care au dat dovadă oamenii satelor, țărani simpli, dar și preoți și învățători în acele momente de grea încercare. Consemnăm un fragment din cronică întocmită de către Preotul greco-catolic român Gr. D. din Botiza (manuscris p. 29-30):

16 Aprilie 1944 (Ziua de Paști) – pagini de cronică

"Încă înainte cu vreo 3 săptămâni a venit ordin de sus ca toți evreii de la vârsta de 7 ani în sus să poarte pe piept, de partea stângă, o stea de culoare galbenă, confecționată din pânză. La câteva zile după aceasta a început să domine neliniște în rândul populației evreiești. Neliniștea creștea din zi în zi. Neliniștea a trecut în panică în săptămâna patimilor. Nu știa nimeni nimic ce se va întâmpla, dar se aștepta ceva eveniment. În ziua de Sf. Paști, 16 aprilie 1944, la ora șase dimineața a sosit în sat o patrulă de jandarmi. A urmat o consfătuire cu autoritățile civile comunale, după care, cam pe la ora opt și jumătate? s-a vestit prin batere de tobă că, nici un evreu nu-i permis să părăsească locuința timp de 3 zile. Imediat după aceasta s-au constituit două comisii, din jandarmi și autoritățile civile, cari comisiuni s-au deplasat de la locuință la locuință, evacuând toți evreii și sigilând casele, averea mobilă vitele fiind date în primire spre îngrijire și folosință la creștini. Aceasta a durat 3 zile, până a treia zi de Paști. Toți evreii au fost internați la sinagogă, putându-și duce cu ei haine de pat, 2 rânduri de albituri și hrană pe 14 zile. A treia zi de Paști a urmat deportarea lor din sat la Dragomirești, unde s-a format ghetoul evreilor de pe întreagă Iza. Au fost imbarcați pe cară, cari au fost obligate să-i transporte în mod gratuit. Așa au părăsit comuna toți evreii spre o destinație necunoscută. Azi, 22 Mai 1944, când scriu aceste rânduri, deja sunt plecați toți evreii și din

16 Aprilie 1944 (Zina de Pârți).

Încă înainte ca ora 3 seplămânului a venit ordin de
sus ca toți evreii dela vîrstă de 7 ani în sus să poarte
pe pișt, de partea stînga, o stea de culoare galbenă, con-
fecționată din pînă. La costura zile după aceasta a
început să domine melancolie în rândul populației evreiești.
Melancolice creștea din zi în zi. Siliuțea a trecut în pînă
în apăsătoare pînă. Nu știa nimeni nimic ce se va
întîmpla, dar se aștepta ceva eveniment. În ziua de 17 Aprilie
1944, la ora 6 1/2 dimineata a sosit în sat o jandarm
de jandarmi. A urmat o conferință în autoritățile
civile comunale, după care, cam pe la ora 8 1/2 s-a vîdit
prin bătăi de toba, că aici un evreu nu i permis să
părăsească locuința timp de 3 zile. Imediat după
aceasta s-au constituit două comisii, din jandarmi și
autoritățile civile, cari comisionari s-au deplasat dela locuințe
la locuințe, evacuuind toți evreii și sigilau casele, averea
mobila (cîte) fiind date în pînă spre asigurare și
polarizate la ordini. Aceasta a durat 3 zile, pînă a treia
zi de Pârți. Toți evreii au fost interzați la sinagogă,
putîndu-se duce în ci. Chiar de joi, 2 pînă de altă
și huană pe 14 zile. A treia zi de Pârți a urmat
deportarea lor din sat la Dragomirești, unde s-a

Dragomirești, neștiind nimeni unde se vor opri. Au fost
transportați din Dragomirești pînă la gara Vișeu de Jos, cu
carăle și pe jos. Cu aceasta ocazie unii au murit mergînd,
iar unii opunîndu-se să plece au fost împușcați. La gara
Vișeu de Jos i-au așteptat vagoane speciale nemțești, cari
nu aveau geamuri ci numai o simplă deschizătură în plafon
pentru aerisire. În aceste vagoane au fost imbarcați și apoi
închise și sigilate. De aici au luat direcția Sighet, altceva
pînă în prezent nu se mai știe nimic despre soarta lor.

A fost mare jale în tot timpul acesta. Nici un creștin nu
s-a bucurat de soarta evreilor, din contră, i-au compătimit

foarte mult. Mila creștină s-a manifestat din plin cu această ocazie. Deși era sărbătoarea învierii Domnului, pe care evreii l-au prigonit, până la moartea de pe cruce, fapt de care sunt conștienți creștinii, totuși imediat după începerea internării lor în sinagogă creștinii n-au încetat de a le duce la sinagogă tot felul de alimente. Și acest lucru l-au făcut nu numai până au stat aici în sat evreii, ci și după ce au fost transportați la Dragomirești. Și acolo mergeau aproape zilnic femei și le duceau de ale mâncării. Au primit alimente și din partea familiei preotului. Singurul individ care a jubilat acest eveniment a fost și este secretarul Bodnar, ungur veritabil de religie reformat, de origine din Ungaria propriu-zisă. Poate și alte persoane au jubilat acest eveniment înfiorător, dar nu s-au manifestat în afară”.

(Manuscrisul original se află în Arhiva Muzeului Maramureșului din Sighetul Marmăției)

Puținii evrei maramureșeni scăpați din lagărele morții la sfârșitul războiului nu și-au mai regăsit familiile, rudele și prietenii și nici locul într-o societate care se transforma într-un alt tip de regim totalitar, împingându-i spre un nou exod.

Amintirea evreilor este vie în Maramureșul istoric. Printr-un important segment cultural reprezentat de valoroase monumente și locuri istorice, cimitire, sinagogi, obiecte rituale, documente, cultura evreiască din Maramureș aparține deopotrivă patrimoniului cultural național și celui universal.

Laudatio la acordarea titlului de Cetățean de Onoare al municipiului Sighetul Marmăției prin Hotărârea Consiliului local al municipiului Sighetul Marmăției nr. 31 din 22 iulie 1994.

Vizita Domnului ELIE WIESEL în municipiul nostru ne onorează și ne aduce aminte.

Ne onorează deoarece este Omul născut la Sighetu Marmăției, care prin suferința și munca sa, prin talanții primiți de la Dumnezeu și prin voința de nezdruccinat a răzbit până în cercurile cele mai înalte ale intelectualității lumii contemporane.

Recunoscându-i opera, puterea de penetrare în conștiința umană a acesteia, calitățile de dascăl, cele mai înalte academii, celebre universități îi acordă înalte titluri. Astfel, este doctor Honoris Causa al Universității Yale, titularul catedrei de științe umaniste a Universității din Boston, laureat al Premiului Bordin, acordat de Academia Franceză, al Premiului orașului Paris, al Premiului Medicis, al Premiului literar internațional acordat de Academia Regală din Belgia.

Numele său este gravat alături de al altor 11 personalități de rang înalt pe soclul Statuii Libertății de la New York, iar Congresul american i-a decernat Medalia de Aur.

Scriitor și pedagog, talentat muzician și mare orator, ELIE WIESEL și-a dedicat toată viața pentru cauza nobilă a libertății umane. Cele peste 18 cărți pe care le știm, sunt mărturii peste secole de viață și suferință, de optimism și de libertate, de pace și liniște. Acestea, și întreaga activitate în spiritul umanității i-au adus Premiul Nobel pentru Pace.

Deci personalitatea lui ELIE WIESEL și prezența sa în Sighetu Marmăției ne onorează și ne aduce aminte. Da, prin cărțile Sale, prin conferințele Sale, ne aduce aminte de ororile săvârșite de "Europa Civilizată" la mijlocul secolului al XX-lea împotriva propriilor ei fii, ne aduce aminte că "omul este lup pentru om" cum spune proverbul latin și că astăzi mai mult ca oricând omenirea are nevoie de pace.

Ne aduce aminte că noi, cei care trăim în acest municipiu trebuie să fim demni și mândri de fiul acestui loc, care iată a devenit fiul Pământului.

Propunem Consiliului Municipal Sighetu Marmăției acordarea titlului de "Cetățean de Onoare" Omului ELIE WIESEL.

Sighetul Marmăției - 20 iulie 1994

Mihai Dăncuș - Directorul Muzeului Maramureșului

CRONOLOGIE

- **1199** - prima atestare documentară a Maramureșului (Al. Filipașcu, Istoria Maramureșului, București, 1940, p. 29).

La începutul secolului al XIII-lea evreii sunt atestați în Maramureș cu înditruiri speciale date de regele Andrei al III-lea al Ungariei.

- **1326** - prima atestare scrisă a localității Sighetul Marmației (Emlékkönyv, Máramarossziget, 1892, p. 73).

- **1349** - Ioan, fiul lui Iuga voievodul românilor din Maramureș și Nicolae, fiul lui Petru se adresează regelui Ludovic în legătură cu drepturile lui Giula fiul lui Drăguș în moșiile Giulești și Nireș. (Diplome Maramureșene, Maramureș, Sziget, 1900, p.28).

- **1352** - 19 februarie privilegiile orășenești acordate în 1329 de către Carol Robert celor patru așezări de "oaspeți regali" din Maramureș (Vișc, Hust, Teceu, Câmpulung) se extind și asupra Sighetului prin diploma dată de Ludovic I regele Ungariei (V. Bélay, Máramaros megye társadalma és nemzetiségei, Budapesta, 1943, p.25).

- **1397** - ... "villa nostra libera...Zygeth" ... aparține familiei Drăgoșeștilor (I. Mihalyi, Diplome. p. 114).

- **1551** - Sighetul are dreptul de a ține târguri (Arhivele Statului, fond Prefectura jud. Maramureș, Actele prezidențiale ale Vicecomitelui nr. 86/1888).

- **1556** - biserica romano-catolică este preluată de reformați cu majoritatea credincioșilor, tot acum funcționează și școala confesională.

- **1659** - împăratul Leopold acordă dreptul de stemă orașului (capul de bour/zimbru).

- **1676** - august 15. Judecăți în scaunul Comitatului Maramureș în favoarea unor evrei deposezați abuziv de averile lor.

- **1691** - iulie 3. Prevederi privitoare la prescrierea evreilor stabiliți în Maramureș, dovadă a prezenței lor pe aceste meleaguri (xxx, Izvoare și mărturii referitoare la

evreii din România, București, Ed. Hasefer, 1995, vol. I, p. 143)

- **1706** - o statistică relevă existența a 14 bresle.
- **1709** - august 30. Prima atestare a prezenței evreiești în Borșa. (xxx, Izvoare și mărturii..., București, 1988, vol. II/1, p. 48)
- **1717** - tătarii jefuiesc bogățiile sighetenilor ascunse în biserica reformată (la Borșa vor fi nimiciți).
- **1725** - iulie 13. Decizia Scaunului de judecată al Comitatului Maramureș cu privire la expulzarea evreilor de pe teritoriu în termen de 15 zile.
- **1728** - Conscriptia în care sunt enumerați 9 evrei: 6 în dreapta și 3 în stânga Tisei. (Al. Filipașcu, Istoria Maramureșului, București, 1940, p. 169)
- **1730** - apar primii piariști în frunte cu Crisostom care vor pune bazele construirii bisericii romano-catolice ai a școlii piariste care era frecventată și de elevi români.
- **1773** - Iosif al II-lea vizitează orașul și face o mare danie pentru școală.
- **1780** - Curtea de la Viena dă dreptul comunității de evrei din Sighet de a-și construi sinagoga. (Al. Filipașcu, op. cit., p. 169)
- **1782** - aprilie 19. Breasla croitorilor din Sighet îi denunță pe croitorii evrei care le fac concurență. (xxx, Izvoare și mărturii..., București, 1990, vol. II/2, p. 242-243)
- **1783** - evreilor li se acordă dreptul de ședere și comerț în oraș.
- 1786 - mare foamete.
- **1787** - Conscriptia consemnează 1214 evrei de sex masculin. (Al. Filipașcu, op. cit., p. 169)
- **1789** - mai 13. Plângerea comercianților evrei din Maramureș către Tabla regală din Polonia împotriva vameșilor care îi persecută. (xxx, Izvoare și mărturii..., București, 1990, vol. II/2, p. 340-341)
- **1799** - decembrie 2. Protestul juzilor evreilor din

ierașele Comitatului Maramureș privind dreptul la judecată. (xxx, Izvoare și mărturii..., București, 1990, vol. II/2, p. 463-464).

- **1804** - În Maramureș existau 2448 de evrei de sex masculin și 672 de femei evreice măritate. (Al. Filipașcu, op. cit., p. 169)

- **1805** - În Maramureș existau 4976 de evrei. (Al. Filipașcu, op. cit., p. 169)

- **1816** - pe toate edificiile publice s-au afișat însemnele imperiale: vulturul cu două capete; limba oficială germană; limba de cancelarie și în congregația comitatensă latina.

- **1816** - octombrie 31. Vadul Izei. Înțelegere încheiată de reprezentanții comunităților evreiești din Comitatul Maramureș privind atribuțiile și drepturile rabinului. (xxx, Izvoare și mărturii..., București, 1999, vol. III/1, p. 397-399).

- **1827** - martie 26. Sighet. Conscriptia Comitatului Maramureș interzice rabinilor judecarea altor cauze decât cele religioase sau de divorț. (xxx, Izvoare și mărturii..., București, 1999, vol. III/1, p. 544-545).

- **1835** - Se consemnează 7650 de evrei. (Arhivele Naționale, Filiala Maramureș).

- **1840** - recensământ 5908 locuitori.

- **1848** - 30 sept. țăranii din Borșa rup emblemele maghiare de pe clădirea primăriei și alungă jandarmii.

- **1860** - 13 dec. înființarea Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș la propunerea lui Iosif Man, comitele suprem al Maramureșului în Congregația Comitatensă.

- **1870** - În Maramureș existau 26.295 de evrei. (Arhivele Naționale, Filiala Maramureș).

- **1889** - 6. aug. la Sighet au loc lucrările Societății Istorice Maghiare. Ioan Mihalyi a susținut cu argumente științifice originea și continuitatea românilor în Maramureș.

- **1900** - Statisticile consemnează 56.006 evrei, adică 18,08% din întreaga populație a Comitatului Maramureș. (Arhivele Naționale, Filiala Maramureș).
- **1914** - octombrie intrarea trupelor rusești în Maramureș și jefuirea populației sighetene.
- **1918** - 22 noiembrie se înființează Consiliul Național Român Dr. Vasile Chindriș președinte, prof. I. Bîlțiu Dăncuș secretar și Lt. Florentin Bîlțiu Dăncuș șeful Gărzilor naționale.
- **1919** - În Sighetul Marmăției erau 14.000 de evrei. (Arhivele Naționale, Filiala Maramureș).
- **1926** - cu ocazia Congresului Național al profesorilor de geografie din România care s-a ținut la Sighet se deschide muzeul etnografic organizat de G. Vornicu.
- **1930** - Recensământul consemnează 34.000 de evrei foarte mulți veniți "în ultimii ani" din teritoriile Rusiei. (Arhivele Naționale, Filiala Maramureș).
- **1932** - se înființează Asociația presei din Maramureș. În oraș în această perioadă apar mai multe ziare cotidiene, săptămânale, reviste culturale, literare etc.
- **1940** - Dictatul de la Viena Maramureșul este încorporat Ungariei horthyste. Tot acum apare Istoria Maramureșului de Alexandru Filipașcu.
- **1944** - aprilie Constituirea primelor ghetouri la Sighet, Dragomirești, Vișeu de Jos.
- **1944** - mai evreii din zonă și din Sighet sunt internați în ghetouri și apoi duși în lagăre. Din Sighet, din cca. 15.500 evrei deportați nu s-au mai întors decât circa 2000, printre care și Elie Wiesel.
- **1944** - 18 octombrie orașul a fost eliberat de către Armata a 40-a sovietică. Tot acum se înființează Consiliul Național condus de Ion Bîlțiu Dăncuș.
- **1945** - Maramureșul este încorporat Ucrainei subcarpatice prin diversiunea organizată de Ivan Odoviciuc. După scurt timp prin acțiunea țăranilor din satele Maramureșului conduși de preoți și dascăli

concertată pe plan diplomatic, Maramureșul reintră în granițele firești.

- **1945-1946** - Reîntoarcerea evreilor din deportare 1948 -

1950 - Se desființează județul Maramureș cu reședința la Sighet fiind încorporat regiunii Baia Mare, sistem administrativ impus de ocupația sovietică care va duce la decăderea treptată a orașului.

- **1950** - la închisoarea din Sighet sunt întemnițați tinerii opozanți liceeni, miniștri, șefi de guverne, liderii partidelor istorice, generali, academicieni și oameni de cultură, episcopii bisericii greco-catolice, opozanți ai instalării comunismului în România.

- **1948-1989** - după război se încearcă refacerea orașului. În ultimii cca. 25 de ani, apar la Sighet câteva mari întreprinderi industriale:

Combinatul de prelucrare a lemnului (cu mai multe fabrici); fabrici și uzine de prelucrare a fierului și mai multe unități de industrie ușoară. Tot acum se construiește noua policlinică, spitalul de copii deficienți, spitalul de pediatrie și alte instituții de ocrotire.

În paralel, s-au construit câteva școli și cartiere de locuințe, într-o arhitectură neadecvată. Din păcate, în ultimii 50 de ani, orașului nu i s-a acordat atenția meritată, pe măsura prestigiului de veche capitală a unei provincii istorice românești de mare rezonanță, spre care au gravitat, de-a lungul secolelor oamenii Maramureșului de pe toate văile.

- **1972** - Mihai Dăncuș elaborează Tematica Muzeului satului maramureșean, unde este prevăzută și aducerea în muzeu a unui grupaj de case evreiești din Maramureș

- **1986** - Elie Wiesel primește Premiul Nobel pentru Pace

- **1994** - Elie Wiesel este declarat "Cetățean de Onoare" al Municipiului Sighetul Marmăției

- **2002**, 29 iulie - deschiderea oficială a Muzeului Culturii Evreiești din Maramureș - Casa Memorială Elie Wiesel

Municipiul are în componență localitățile și cartierele: Iapa, Lazu Baciului, Șugău, Valea Hotarului. Raza municipiului este de cca. 6 km, iar suprafața este de 13.535 ha, din care 1000 ha în intravilan.

Populația totală a municipiului (Recensământul din ianuarie 1992) este de 44.229 locuitori. Structura pe naționalități: români 33.873 (76,5%); maghiari 8.245 (18,6%); ucraineni 1508; țigani 340; germani 157; alții 106.

Numărul evreilor la data actuală (2006) în Maramureșul istoric este de 128, iar în municipiul Sighetu Marmăției este de 123. Chiar dacă au rămas puțini, sunt bine organizați în cadrul comunității sighetene. Sărbătoresc marile evenimente din calendarul iudaic și sunt prezenți activ în viața socială și culturală a orașului nostru cu o remarcă specială pentru activitatea corului "Haticva", o prezență plăcută în viața orașului, dar și pe plan național și chiar internațional.

Elie Wiesel

Orașul văzut din turnul turnurilor
View of the town from the tower of towers
La ville vue de la tour des tours

Imagini vechi din centrul vechi al oraşului
old images from the old centre of the town
Vieilles images de l'ancien centre - ville

Sinagoga - templul Wijniter Klaus (tip mare) construit în anul 1885.
Se poate remarca o îmbinare de stiluri: baroc, influențe maure și
elemente romanice. În interior predomină aspectul baroc și cel romanic.

Synagogue - The Wijnitzer Klaus (of the great type) built in the year 1885.
A mixture of styles may be observed: Baroque, Moor influences and
Roman elements. In the interior the Baroque and Roman aspects are
dominating.

La synagogue - le temple Wijniter Klaus (type grande) construit en 1885.
On peut remarquer un melange de styles: baroque, influences maures et
éléments romaines. À l'intérieur domine le style baroque et romain.

Imagini din Sinagogă
Images of the synagogue
Images de la sinagogue

Oficierea unei căsătorii în ritualul iudaic
Marriage celebration in the iudaic ritual
Mariage religieux d'après le rituel juif

Cimitirul evreiesc - mărturie peste timp
The Jewish Cemetery - testimony over times
Le cimetière juif - temoignage outre- temps

Morminte ale rabinilor
Graves of Rabbis
Tombeaux des rabbins

Piatră de mormânt dintr-un cimitir vechi strada V. Alecsandri
Tomb e in an ancient cemetery located in V. Alecsandri street
Pierre funéraire dans un ancien cimetière de la rue V: Alecsandri

Monumentul victimelor holocaustului
The Monument of Victims of the Holocaust
Le monument des victimes de l'extermination

"Monumentul săpunului" în memoria celor exterminați în lagăre
"The soap monument" in memory of those murdered in the camps
"Le monument du savon" dans la mémoire de ceux
qui ont été exterminés dans les camps de travail

Case care au aparținut evreilor din Sighet
Houses that used to belong to Sighet Jews
Maisons qui ont appartenu à des juifs de Sighet

Baia de ritual care a devenit baie comunală
Ritual bath that has become public bath
Les bains de rituel devenus des bains communautaires

Casa Drimer - Casă evreiască din Bârsana restaurată în Muzeul Satului Maramureșean
 Drimer house - Jewish house from Bârsana restored in the Maramures Village Museum
 La maison Drimer - Maison juive de Bârsana restaurée dans le Musée du Village de Maramures

Înscris pe o băncuță
 inscription on a little desk
 Inscription sur un petit banc

O sinagogă
de sat cu bănci
de rugăciune

A village
synagogue
with desks for
praying

Synagogue
villageoise avec
des bancs
pour la prière

Fragmente dintr-o sinagogă sătească
Fragments of a village synagogue
Fragments d'une synagogue villageoise

Casa de evreu agricultor păstor (secolul XIX) din Poenile Izei restaurată în muzeu
 House of a peasant sheperd jew from Poenile Izei, restored in the museum
 Maison du XIXieme siècle d'un juif agriculteur berger de Poenile Izei resaurée en musée

Casa în care s-a născut Elie Wiesel

- astăzi muzeu memorial și muzeu al culturii evreiești din Maramureș

The house in which Elie Wiesel was born

- today a Museum of Jewish Memorial and Culture of Maramureș

La maison où est né Elie Wiesel

- aujourd' hui musée mémorial et de la culture juive en Maramureș

Imagini din muzeul memorial
 Images from the memorial room
 Images du Musée mémorial

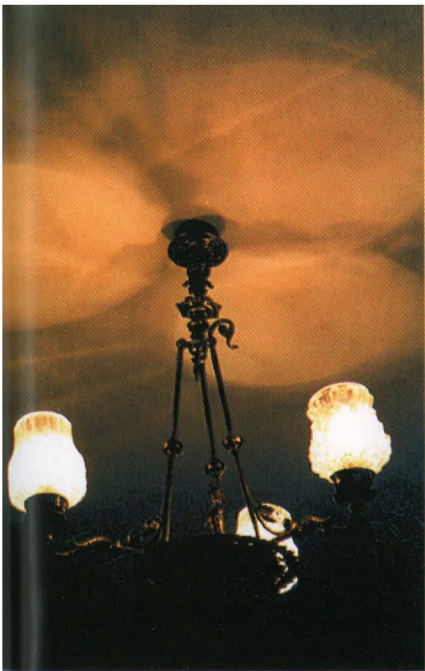

Mobilier și tablouri din salonul casei
Furniture and paintings in the living room
Mobilier et tableaux du salon de la maison

Cărți și obiecte de ritual
Books and objects for religious rituals
Livres et objets de rituel

Imagini din camera memorială
 Images from the memorial room
 Images de la pièce mémoriale

DICTATUL DE LA VIENNA - 30 AUGUST 1940 - A FOST CONSECUTIV
DRAMATICE PENTRU POPULATIA ROMANA SI PENTRU EVREII DIN ZONA
ANEAXATA UNGAREI. DUPA MARTIE 1944 AU INCEPUT CONFISCARILE DE
BUNURI, DEPORTARILE SI INTERNAREA IN LAGARELE MORTE A SUITE DE
MUR DE EVREI.

"JANDARMII UNGARI: NICIODATA NU SE VA VOIPI DESTUL DE RAU DESPRE
EI. INBARCOTATI SA EXECUTE PLANA ENCHMANN, O POC CU O BINTALITIE IN
LUI ESTI CARE VOR RAMANE DEZORDOAREA ARMATEI SI A NAZIUNII ROMANE!"
- ELE WIGEL -

PENTRU CEI MORTI SI
PENTRU CEI VIU, NOI SA DEPLINEM
MARTURIE.

Eli Wigel

PORE ELI WIGEL
CORONATORUL MORTII - 1944
LACRIMILE SI PRIMAII TITOLI
PENTRU PACE

MA ROG LUI Dumnezeu CA
TOTI CEI CE VOR CITI RELATAREA
ACELOR TIMPURI DURE ROASE SA
CUNOASCA PACEA SI BUNASTAREA,
DAR SA PASTREZE IN MEMORIE
TERIBILELE INCERCARI PRIN CARE
AM TRECUT SI CARE AU CONDUS LA
SALVAREA NOASTRA.

S. Al. I. I. I.

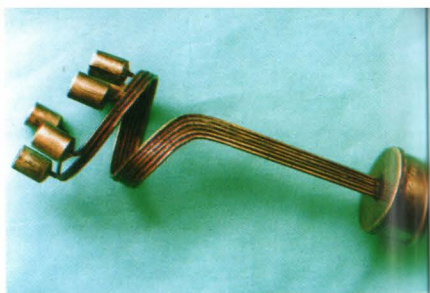
DR. GELANDER, DUTAN
DUT DUTAN SI GELANDER
TUT DUT DUTAN SI GELANDER

Fotografii de epocă - familia Fried din Sighet
Photos of old times - Fried family from Sighet
Photos d'époque - la famille Fried de Sighet

Obiecte de cult
Objects of worship
Objets de cult

Sala în care se prezintă viața socială și religioasă.
Atestări documentar istorice

The room in which social and religious life is presented.
Documentary-historical attestations.

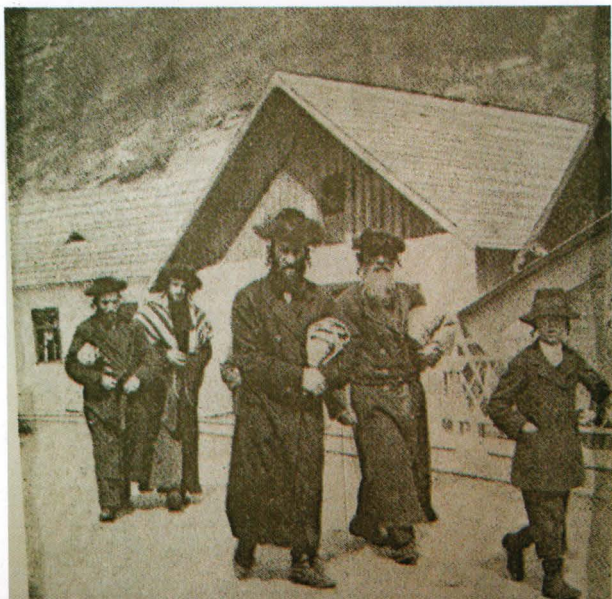
Salle dans laquelle est présentée la vie sociale et religieuse.
Attestations documentaires - historiques

Fotografii de epocă cu evrei credincioși
Photos of old times with jew believers
Photos d'époque avec des juifs croyants

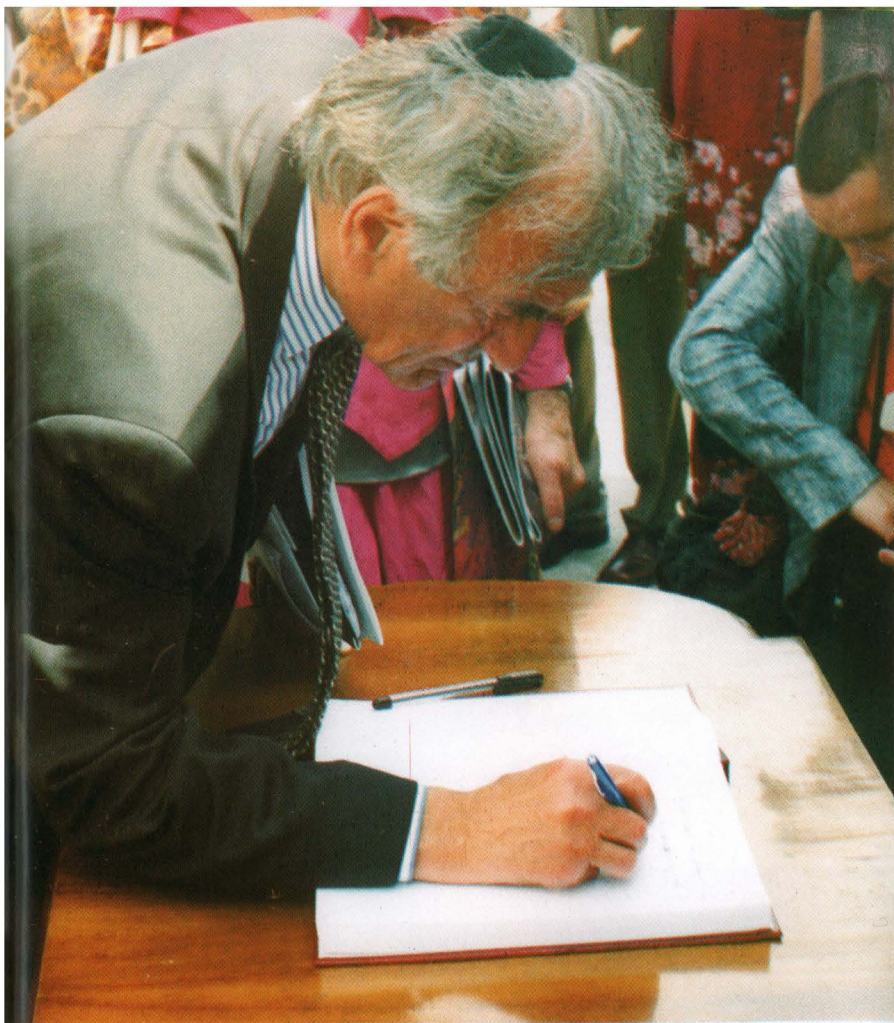
Prof. Elie Wiesel și Președintele României
în fața Casei părintești care a devenit muzeu (29 iulie 2002)

Prof. Elie Wiesel and the President of Romania
in front of his parants house that has become museum (29 july 2002)

Le professeur Elie Wiesel et la President de la Roumanie
devant la demeure paternelle qui est devenue musée (29 juillet 2002)

A tous ceux qui viennent ici -
 au voyage - et
 essayez de comprendre -

Avec émotion - et espoir,

Elie Wiesel

Elie Wiesel semnează în cartea de onoare a Muzeului
 Elie Wiesel signing in the museum book for visitors
 Elie Wiesel signe dans le livre d'honneur du Musée

Concert în onoarea Profesorului Wiesel în curtea casei muzeu
 Concert given in the honour of Prof. Elie Wiesel in the yard of the museum house
 Concert donné en l'honneur d'Elie Wiesel da cour de la maison-musée

În casa muzue cu Elie Wiesel
 In the museum house with Elie Wiesel
 Dans la maison-musée avec Elie Wiesel

Elie Wiesel împreună cu Marele Rabin în Muzeul Satului Maramureșean
Together with the Great Rabbi in the Maramuresean Village Museum
Avec le Grand Rabin au Musée du Village de Maramures

Elie Wiesel însoțit de înalți demnitari români și străini
în Muzeul Satului Maramureșean în fața casei evreiești Drimer din Bârsana

Elie Wiesel accompanied by high romanian and foreign officials in the Maramuresean
Village Museum in front of the jewish Drimer house from Bârsana

Elie Wiesel accompagné par de grands dignitaires roumains et étrangers devant
la maison juive Drimer de Bârsana au Musée du Village de Maramures

Corul Haticva și înalții oaspeți în Muzeul Satului Maramureșean
Haticva choir and the distinguished guests in the Maramuresean Village Museum
Le choeur et les invités d'honneur du Musée du Village de Maramures

Elie Wiesel împreună cu copiii Maramureșului în Muzeul Satului
 Elie Wiesel with the children from Maramures in the village museum
 Elie Wiesel avec les enfants de Maramures au Musée du Village

Corul Haticva - spectacol în Muzeul Satului Maramureșean
 din Sighetul Marmăției

Haticva choir - performance in the Maramuresean Village Museum
 in Sighetu Marmăției

Le chœur Haticva - spectacle donné au Musée du Village de Maramures
 de Sighetu Marmatiei

Și totuși... Profesorul meditează...
And however...the Professor is thinking...
Et pourtant... Le Professeur médite...

Muzeul Culturii Evreiești din Maramureș - Casa Muzeu Elie Wiesel
435500, Sighetul Marmăției, str. Tudor Vladimirescu, nr. 1, Maramureș

Muzeul Maramureșului
435500, Sighetu Marmăției, str. Piața Libertății, nr. 15, Maramureș
tel./fax: 0262-311521
e-mail: europamuzeukmzero@zifer.ro

Muzeul Culturii Evreiești din Maramureș - Casa Muzeu Elie Wiesel
435500, Sighetu Marmăției, str. Tudor Vladimirescu, nr. 1, Maramureș

ISBN: 10-973-0-04545-3
13-978-973-0-04545-